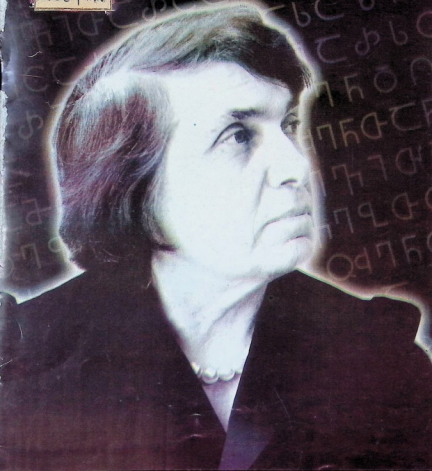

ბუნჯი
ეროვნებისა

10-12
2004

975/
2004/2

აშხაპოტყე
ჯეორჯიანაჰის
საჯორბალორდის
ნაწილად

სილასარი რეზაბტორი
რა ზაგოწეცხილი
ბიორბი ბოზოლასხილი

კოგსუბტანტი
ოტყმა ზეზბაოიამ

სილასარი რეზაბტორის
სოლადეღე
ბიბო (ბიბიბო) კვანტალონბი

აასუსისბიბიბიბი რეზაბტორი
რუსუსან ლაბოია

რეზაბტორიბი:
ზარბე კოკიბიშვილი,
ნანა ღოღობე,
რამაზ ჭერბიბე,
ინბა ღეღობე,
ნინო ჭეზბეზიბე.

სიბაბტორი რეზაბტორი რა
ღიზანბი
ბრადლი ბეღლიანბი

სიბაბტორი
ბიბ ღიბი

საბიბაბტორი საბბო:
ზარბე ბეზიბე,
ბეზბი ბეზბეღობე,
ღეღი ბეზბიბე,
კაბა ბეზბიბი,
ბიბიბე ბეზბიბეღობი,
ღიბი ბეზბიბე,
ჭეზბი ბეზბიბეღობი,
ნანა ბეზბიბეღობი,
ჭეზბი ბეზბი,
ბიბეღი ბეზბიბი,
ბიბიბე ბეზბიბეღობი,
ბიბიბე ბეზბიბე,
ნინო ბეზბიბეღობი.

ბიბიბტორი
კონსტანტინე კოკიბე

ბეზბიბტორიბეღობი კ. ბიბიბის
ბიბიბიბის ბიბიბის სასაბიბიბის
ბიბ 12.04.99. ბი 49-88.

ბიბიბიბიბი:

კ. ბეზბიბიბის კ. ბიბ
ბ. 99-75-48

E-mail: burj@post.ge

შენში სომ ღვთაების ძალაა?!

ბიბულო, ყოველბიბიბე გეზბიბიბი,
გეზბიბიბი ყოველი ბიბიბიბიბი, -
ბიბიბიბი, ბიბიბიბიბი ბეზბი,
„ბიბიბიბიბი,

ბიბიბიბიბი.

ბიბიბიბიბი!

ბეზბიბი ბიბიბიბიბიბი ბიბიბიბიბი,
ბიბიბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბიბიბი, -
ბიბიბიბი, ბიბიბიბიბი ბიბიბიბიბი,
„ბიბიბიბიბი,

ბიბიბიბიბი.

ბიბიბიბიბი!

ბეზბიბიბიბი ბეზბი ბიბიბიბიბიბიბიბი
ბიბიბი ბიბიბი ბიბიბიბიბიბიბი,
ბიბიბი, ბიბიბი ბიბიბიბიბიბი ბიბიბიბიბი,
ბიბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბიბიბი...
ბი ბიბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბიბი,
ბიბიბიბი ბიბი ბიბიბიბი ბიბიბი!
ბიბიბიბი, ბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბი,
ბიბიბიბი ბიბი ბიბი ბიბი ბიბი,
ბიბიბიბი!

ბიბიბი ბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბი,
ბიბიბიბი ბიბიბიბიბი,
ბიბიბიბიბი?

ბიბიბი, ბიბი ბიბიბიბიბი ბიბიბიბი!
„ბიბიბიბიბი,

ბიბიბიბიბი.

ბიბიბიბიბიბი!

ფოთი სამი დღე ანახ პოეზიით ცნობიერობდა 2

პროვინციული სკოლა

გ. გოგოლაშვილი, რახ იტყვის ჩვენსუ
შთაშობაულობა 6

სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტი

გ. წიბახაშვილი, უნის კანონები და კანონების უნა 10

თბილისის უნივერსიტეტი

ვიფიან ღო, გრამატიკის დარგის საკითხისათვის:
ფილოსოფიიდან გრამატიკისაკენ 13

ნ. მესხია, მარტოსული ადამიანის პრობლემა ილია
ქავეკვაძის „ოთარბანთ ქვერვის“
მისედვით 24

ღ. მინბელიშვილი, ამოქცევის ქართლისას“
რიტმულობისთვის 28

პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი

ქ. ჩაღატაშვილი, მოსკოვის ქართული ახალშენის
თეატრისაწინო წარმომადგენელი
რომანოვ ურისთავი 20

საქართველოს პარლამენტი

ღ. ბრეგვაძე, ენა - უღმობელი მზაგული 31

ახალი წიგნები 8, 18, 19, 22, 23, 29

ახალი გამოცემები 16

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№10-12(84)

2004

შთაფრესი
ბურჯი
ეროვნებისა
ვახლავთ
სამშობლო ენა.

იაკობი

ფოთი სამი დღე ანას პოეზიით ცხოვრობდა

საქართველო
საზოგადოებრივი

966 კაპანაძე - 80

2002 წლის 19-21 აპრილს ფოთში დღე-სასწაული გაიმართა „ენა და ანა“. მერია იყო მასპინძელი, სახელს ვერნად პურჯი ეროვნებისას* დაესესხნენ (ი. ჭუმბურიძის წერილი გამოქვეყნდა ამ სათაურით). ფოთელები ამ ვერნადის მკობ-ველნი არიან და დღესასწაულზე მეც მიმწვივეს. თბილისიდან 19 აპრილს, შუაღელისას, გაემგზავრეთ ფოთიდან გამგზავნილი მიკროავტობუსით: ქალბატონი ანა, ქნი თინა ყანდარელი (ქნი ანას რძელი), ორი მასპინძელი ვაჟი - ინგა და ირა ლუტაძეები და მე. ამ მგზავრობისა და დღესასწაულის რამდენიმე ეპიზოდს გავიხსენებ ამჯერად.

დღის იქით სოფელ სურგეში რესტორან „ოდასთან“ შევიხვეწეთ. წაუხეშოთო. რესტორანში შესულა და პურობა არ იხურვს - სახელდახელო სურრა გაშიაღეს მანქანაში...

ქალბატონმა ანამ პრადანა: ავლამ ზურაბიშვილმა მოხრა, ახალგაზრდობაში მუწის სოფელში ემსახურობდი, ამიტომ მე და შენ ნათესაეები ვართო... ჩვენ ახლა ასეთი გრამატიკა შევიდეთ ერთად და შეგი გვეუწმისო...

ამხელზე, კანონზომიერ ბუნებრივ მოვლენებზე ჩამოვარდა სიტყვა. ქალბატონმა ანამ შეიხსენა და ქალბატონი თინა მოგვიყვა:

- ყოველ 27 იანვარს, ნინოობას, საგარეჯოში აუცილებლად ქარიანი ამინდი იყო. ბებია იცოდა, ეს ქარი არ არის, წმინდა ნინო მოდის ზღვებიდან ნინოწმინდაში და ამის კამის შრიალიაო...

დღესი დამასწრინა...
გამისხუნდა: ნინობა დღეს
თითქოს უცვლელად
ამ გზებზე ქარნი
ქრინ ძლოვნი,
იფარებთან
გზები ბურკით. -
თითქოს... რადიკას
მოვლიანო...
ცას შეიგვარებს
დათოვლილ სოფლებს, -
ნათელი რამე
გზაზე დგება:
ზღვებიდან თვისი,
კამის შრიალით,
ამზობენ. ნინო
მობრძახელებო...

ქალბატონი ანა მომბრუნდა:
- კარგი ხინა პურჯი ეროვნებისა* აღარ წამოკობავს.

- თბილისში
ჩამოსვლითიანეე
მოგარამევეა-
მეოქი.

გაღიმა და
დამამლა:

- კახეთში
იყვიანი, დამო-
დება მხოვნიას
ნიწადესი.

მოვტიანებო
ჩავევით,
ფოთი დარ-

ანა

სრულად დახვდა ქალბატონ ანას, ქალაქის ხელმძღვანელობა მასპინძელ ოჯახში გველოდა. საქალაქო გაზივის სპეციალური გამოშვება გვაჩვენებს - ქან ანას ეხვეწებოდა.

- ეს ხოერ დოღბაია, ადგილობრივი მნიშვნელობის პიეტა, - ღმბილით გაატენს ქალბატონ ანას.

- უწერ, მებრამ არ ეახენო, - ასევე ღმბილით ჩაიღბარაკა ზაურმა.

- ეს ძალიან კარგი ნიჭიაო, - ჩაიღმა ქალბატონმა ანამაც.

- ნიჭი ისაა, თქვენ რომ გაქვო, ქალბატონო ანა, - თავმდაბლიდ შეეპასუხა ბატონი ზაური...

შერე ბატონმა ზაურმა სურერას უომბდა და მართლაცაი ნიჭიერად წარმართა.

ხეღმბილი გვემა გაგეცტესა დატვირთული დღე გვეღოს...

დილით შეხვედრა პირველ ტმნა'სიაში. სკოლის ეზიდან მოყოლებული შესამე ხაროუღის დარბაზამდე ორ რიგად ჩამწკრივებული გოგობაქები დეოუღებს უწენენ ვესტქემ ქალბატონ ანას. დიდებულ ხანახობა იყო, როგორ იმდლებოდა ცოცხალი ვეოუღების ხაღია. სკოლის დირექტორი როდანდ ხარებოა, პიეტა ჯემელ ჩახეა და სხვანი...

ქალბატონ ანას რომ ეკადრებოდა, იხეო შეხვედრა იყო. საოცარი ვემოუნებით გატოებული დორტრატურულ-დრამატული კომპოზიცია. ხშირად გაისმობდა - რა არის ხამშობლო, უნ არის ბატონ-პატრონი ჩენი ენია, ქარაული პოეზია. მამინ იოტეა: ჩენს დედაეინს ბატონი არ ეყოლებდა, ხანამ პატრონად ასეოა გეოგობაქები პეაესო; ჩენს პოეზიაი ბატონი არ ეყოლებდა, ხანამ პატრონად ქალბატონი ანა ეველებოდა...

ამ შეხვედრის შემდეგ უონრა ჯემელ ჩახეამ ქალბატონ ანას:

- ხომ ვართ საქართველოში ოთხასი პიეტა; თთომ რომ თთო წელი დავიკლოთ და თქვენ გარეკოთ, ან ჩენ რა დავეკადლება და ან საქართველოში. თქვენ კი იკოცხლებო ოთხასი წელით. ქალბატონი ანა ღმბილით უსმენს, იცინის...

საჯარი ზობლითეკაში გველოდნენ. ღმბილად

ქალბატონი ანა

მორაულ დარბაზში ტახტი იდგა. გვერდით თთო საფარბელი ედგა. ქალბატონი ანა და მე ტახტზე დაიგეხესა. აქო-იქიდან პატარა გოგონები მოგვბეკეს.

ქალბატონი ანას გვერდით რომ გოგონა ზის, ვერ იხვენებს, ცქერებებს, გზადეგზა ქალბატონი ანა გამოუღბაბარაკება.

- რა გქვია?

- მე თამუნა მქვია, ის ჩემი დია, მარიამო, - შემ გვერდით მუღმშიე მოყოითებს, - ჩენ კოდე გვეებს ერთი და ...

გოგონა ტოტენებს, არ ჩერდება:

- ჩემმა დამ უნდა იცეკოს, მე დღეში უნდა ეოქვა... იქ ჩენი სურათობა...

ქალბატონი ანა ისეე ჩაოუღებს ხტეცვას:

- რა ღმბილი კობა გატეილ.

- მინახიხორებს დღეხიხოს... - ქალბატონი ანა სოიღს ძღეის იკავებს, მომბორენდა:

- სოფელში რომ შეხეაღ, სოფლის ამბავი ბეშეშს კოთხეო...

ქალბატონ ანას ხანუქრად დიდი, ღმბილი დოთენია მორაოებს. შერე გა-

ვინც, პატარა თამუნას უკერია თურმე, სასწავლო რაგომ შე არ მიმიცემინეო. შენ უნდა ქალბატონი ანა; გული დაწვდა, რომ გამეცო, იმ დათუნას თამუნას ვანუცხბლიო.

საჯარო ბიბლიოთეკაში შეხვედრისას ერთმა ეჭაწეულმა წაითობა „ყაყაისისა სიწილითა“:

ფრთავაშლილი მოები არა,
სიხვევაშლილი სერებია...
არ წურწულაობს დღელითი, -
გული შეუწერებია...
აქ კორდია მობობინე,
აქ შიანი ტყვერებია...
რად უსტლებ გული ირემს?
გული გაღამტერებია...

ქალბატონი ანა გამოძვლადარაჯა, ჩემს სოფიერთ ლექსში ისეთი ახრი ჩაეღეს, ისეთი რამ მომწარეს... აქ ადრე კობე მჭონდა, სტალინზე წერო (ლექსი 1946 წელსია დაწერილი - გ. გ.) და შევეცდომა გული ჩაწერე... ცოცხანის შემდეგ დიმიტრი დიმიტრაძე აღმოცენდა...

დღის ბოლოს შეხვედრა თეატრში.

სცენიდან შემობრძანეს ქალბატონი ანა და დარბაზის შუაგულში დააბრძანეს (სადღე წინასწარ

ჩვენ მიგვიჩინეს ადგილი). დარბაზი ფესსეა, ტაშით ინტრევა იტყურობა.

საჯარო ბიბლიოთეკაში

საივრად ზომიერა, გვმხიფთებსანი, კულტურული ხილამი იყო. ჩანდა, რომ იცოდა ფოთმა ფახი ქალბატონი ანასი.

ექვსი ახალგაზრდა მსახიობი ანას ლექსების კითხულობდა, მერე სოცეფები. მისაღმებები, ზომიერება ევლიფერისი ჩანს.

აქ თქვა ჯემალ ჩახვიმ: პარლამენტში უიქვამო, პირველ-მეორეზე გაითიფაფიო და ყველა პირველს იძიხადიო. ჩვენ, პირველს, ამ მხრე პრობლემა არა გვატყვს: პირველი ქალბატონი ანააო...

იქ გამოხვლამი ესეც გაიფიხტე: იაკო წერეთელმა თქვა - იაკობ გოგებაშვილი დონისა იმისა, რომ ქართულმა ხალხმა სოცოცხლესი ძველი დაუდგახა, დღეს, დამორწმუნებოთ, თუ ვინმე არის დონისი იმისა, რომ ქართულმა ხალხმა სოცოცხლესი ძველი დაუდგას, ანა კალანდაიფა-შეოქი... და მკერა, რომ ეს ასეა!

ბოლოს სცენაზე ქალბატონი ანა მოწვიეს; ფოთის ხაბარია მოჭალაქეობა უბოძეს და მერის კულტურის სამსახურის უფროსმა სოსო გვიძობაძემ კრამაქულ თიხაზე ქალბატონი ანას სედის ანაბეკდი აიღო - შეწევნაში მიეჭენი ადგილს, იხილოს მომავალმა თაობებმა ის მარჯვენა, შედევრები რომ დაეციწერაო... დამაზის რიციელი იყო.

პირველი კომპიუტერი

სუფრის ფემალ ჩახვიმ უოიმა-
და, ხორცრად მოხდენილი თამადა
ფო...

მხედვლიტევიბის: - მოიწევს
ეს კონკურსები, რა კონკურსი უ-
და პიზის ტექსტა, როცა გვევებს
ანა კალანდატე, როცა გვაქვს ანას
პოეზია! - და ჰქვება ლექსის "ა-
ქარიფულით დამაზო".

თამადამ რაღაც უხერხული
ანგლოტი თქვა, ქალბატონი ანა
იციხის, სხვის რომ თქვა, მქუ-
ნებოდა; ამის უსდებო...

ყველა სადღეგრძელო ქალბ-
ტონ ანას ეხებოდა, შინ წავიდეთო, წამოქრული,
დავიდადე... თანაც სულ წემოვა ხაუბარი და
უხერხულით...

მესამე დღე.

ფოთის ავტობოთა დაფიფიფორტი; კატარლით
გავისიორნო.

ახლა სად მოვდივართო, იყოთა ქალბატონმა
ანამ, უახსუქს, როგორც ჩანს, კარგად ვერ გაი-
გო მომბორცადა:

- ერთხელ შეხვედრა მომიქვევს რაღაც დაწე-
სებულებასო, უცნაური გრბული სახელი უქტე,
სუფრას მოადგილემ უოიმადა და თქვა: მე ამ
დაწესებულების სახელს ჩქარ-ჩქარა ეამზობ და
სწორად, ამიტომ ამირიცხე მოადგილედო...

ფოთის ქუჩაში

სუფრის ტერმინალს ვქუფო, დახედების
დადე, დაცვის ბიჭებსა არ შეგვიშვებს ტერმინალს
ტეროლორიაზე, ნებარევა უქვათ, ფოთის ფიცე-
მური ნუქსარ კატარევა და სამხახურის უფროსე-
ბი -სოხი გვაძობია, ნუკრა კურდღელია, ნინი
ჯვანია - უხერხულად გრანოტენ თვის, გაბოზბრ-
ტეს, აუხსიქს, ვინ არიან, ხელმძღვინდლობი აქ არ
არის და ამიტომ ვერ გაეცარებთო, მწევიდე
გვახსუქს, ანა კალანდატე გვევებს სერუმად, იმ-
ას უნდა დაფიფიფორტებოთო - მოიშველეს,
არც ამან გატრა, გაბოზბუქვამა მასპინძელმა
ორმეტრთან ქმსუვალს აკოხა, იცი, ვინ არის ანა
კალანდატე? დიმილით მობრუნდა ქმსუვალი
ქალბატონი ანასტენ და ასევე დიმილით დაწე-
და ნაამიფორა ლექსი:

„შენ ისე დრმა ხარ ქარიფული
ყო“

„შენ ისე დრმა...“

იღარცბუქვამა ქალბატონმა
ანამ მოქონა ქმსუვალს სატე-
ელი, რომ არ შეგვიშვებს ტერმი-
ნალში, ყველა თუ ისე დაიცავს
კინოსს, მამინ ეშველებო საქარ-
თველოს, და მითინ სერაიის გა-
დადება მოსიქრე, სამქუხაროდ,
ამ ახალგაზრდებისთვის სახ-
ელი არ მქოთახს...

23448

საქართველო
ქართული
საბჭოთავო
საბჭოთავო

რას იტყვის ჩვენზე უთაშოგავლობა

პირველი სერია

და წერალი საქართველოს
პარლამენტის განათლების,
მცენარების, კულტურისა და
სპორტის კომიტეტის
თავმჯდომარეს, ბატონ
ნოდარ პრიმალაშვილს

პალიტიკოსის ტბის ნახვა
მოსურვე ქალბატონმა ანამ.
ცული ამინდი იყო - ქარი,
წვიმა... მინც წავევით.

დიდებული სანახობაა, დიდ-
ხანს უკრებდა ქალბატონი ანა
ამღვრულ, ადევლებულ ტბას.
ის რა კუნძულია, რა ქეჩილი -
იკოთხა, აღმოჩნდა, რომ უსახე-
ლო კუნძული იყო. არ დაიბნა
მასპინძელი - ანას კუნძულიაო
და დაატანა: თქვენს სახელს
დღვარქვევით. მერიის თანამშ-
რომლები გემსასინძლობდნენ და
ასიამოვნეს ქალბატონ ანას...

ისე ანა კილანდაძის პოეზი-
ის ფოთელ თავიანთსკემლებს
შეუძლიათ საიუბილეოდ შეყნ-
რუდონ ქალბატონ ანას ეს და-
ნაბრებო...

თბილისში ვბრუნდებით.
ფოთიდან სივსიო პოლიციამ
გიტყვიერა, მძღოლს საბუიები
მოსიხიოვენ:

- საიდან მოდიხარ და რა
მიტატეო.

ფოთელმა მძღოლმა იმიად
უბსესხა:

-ქალბატონი ანა კილანდაძე
მიმეყისო.

პოლიციელებმა უსიტყვოდ
დაუბრუნეს საბუიები მძღოლს
და მშვიდობით მესაფრობა გე-
სურფეს. ქალბატონი ანა ჩუმიდ
იღიშება...

ბიოგრაფიული

„შწერაღმა უნდა იცოდეს, რომ ისტორია, მომდევნო ა-
თბები მცორე შეცდომასაც კი არ აბატოებენ; სხვა სიტ-
ყებით: თავისი ერის მამართ სუფთა და პირუთენელი
უნდა იყოს.“

ქაბუა აბრუიბი

ბატონო ნოდარ, ჩვენი ურთიერთდამოკიდებულება მიძლევა
იმის უფლებას პრესის სამუდგებით კი არ მომემართა თქვენივს
არამედ პირადად შეოქეა რის თქმსაც ვაპირებ, მაგრამ მინც ასე
გადაწყვობტე: ვერ ურთო ვერ მოვებრებ თქვენი ნახვა და ღრო კი
უღმობლად ვარბის, ჩვენივთს საინტერესო საქმის საზიანოდ; წერ-
ილი უფრო დროულად მოვა თქვენამდე... შეორეც: ასეთი სიბის
მომართვა გამართლებულად მენვენება იბიტომაც, რომ ეს არ არის
კერბო საკითხივ საზოგადო ჭირზე კი ხმამაღლა საუბარი სჯობს...

ბატონო ნოდარ, მეჯერა რომ კარგად გაქეთ გაცნობიერებული
ის პასუხისმგებლობა რასაც ურთა და ქვეყნის წინამე თქვენი
თანამდებობა გაკისრებთ; ასიც, რა სიკეთის მოტანა შევიძლიათ
საქვეყნო საქმისათვის თქვენი მოღვაქეობით... ამიტომაც
გადაწყვობტე მომემართა...

იბპობ მომეპბაშვილსა ბრძანა, ეროვნული სკოლა მამულ-
ისა და დედაენის ტოლფასიო და ამ სამ ბურეს (მამული ენა და
ეროვნული სკოლა) ვმყარება ჩვენი ეროვნებაო. დარწმუნებული ვარ,
ეთანხმებით ამ ბრს. შესაბამისად, ჩემგან არ გესწავლებათ
ეროვნული სკოლის პრობლემების სწორად გაგება-გაბარებამ რა
სიკეთე შეიძლება მოგვეკაროს ქვეყანას ანდა არამწორმა
დამოკიდებულებამ - რა უბედურება დაგვატეხოს თავს. ეროვნული
სკოლის რეფორმამ შეიძლება იხსნას ერი თუ სწორი გზით მიდის
ეს რეფორმა და შეიძლება დაღუბოს ქვეყანა თუ რეფორმა არამწ-
ორი გზით მიემართება...

ჩვენ ეფიქრობო, რომ, სამწუბაროდ, უფრო მეორე შემთხვევას-
ან გაქვს საქმე. ამ დსკენის უფლებას უშაღლეხი განათლების
კანონ-პროექტის გაცნობა მიძლევა. რამდენიმე არგუმენტი ამ ბრ-
ისა საკომიტეტო განხილვაზეც მოგახსენეთ (2004 წლის 17
ნოემბრს), მაგრამ ჩვენი მრი არავის შეუწყნარებია. ილიამ ბრძანა

ერთხელ, სხვისი ძირს შეწყნარებაში არ აღუზრდიდართო და ვაი რომ ილიაძერიძელი შეფასება დღესაც ძალშია...

ამიტომაც კვლავ მინდა ორიოდ საყთისს მივაპირო თქვენი წერადღება (ყველა პრობლემას ამ ღია წერილმა ცხადია ვერ შევცხებით).

ბატონო! ნოდარ, თქვენ არავითხელ აღვიწინავთ სიახვეთ, რომ 1978 წლის 14 აპრილის დიქონშიწველივანი მოვლენის ჩვენდა სასიკეთოდ წარმართვამი პირადად თქვენი და თქვენი მგებობების წვლილი დიდი იყო. გეთანხმებით; ეს ასეა და მეც ვარ ამის მოწმე მაგრამ... მაგრამ თქვენსავე მონახოვარს (ქართული ენის სახელმწიფოებრივი სტატუსი შევინარჩუნეთ), სამწუხაროდ, თქვენივე მხარდაჭერით კომიბო, გაკრავთ...

მოდო, გავიხროც

უმაღლესი განათლების შესახებ კანონპროექტის მე-4 მუხლში წერია: „უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენა ქართული...“ ეს კონსტიტუციური ნორმა... მაგრამ იქვე წერია: „ასევე ენაზე სწავლება დაშვებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს გათვალისწინებულია საგანმანათლებლო პროგრამით და წინასწარაა ცნობილი უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლის მსურველი პირისათვის“. მოგეხსენებათ, საგანმანათლებლო პროგრამის ადგენს თავად უმაღლესი სასწავლებელი და თუ იმ პროგრამაში ჩაწერენ, რომ სწავლების ენა არის რომელიმე უცხო ენა ცხადია, მაშინ სწავლების ენა აღარ იქნება ქართული! ე. ი. სასწავლებლის ნება-ხურვილის მიხედვით, სახელმწიფო ენის ადგილს იჭერს ნებისმიერი უცხო ენა! ვთქვით და ბევრმა ანდა ყველა მოისურვა საგანმანათლებლო პროგრამაში ამას ჩაწერა, საიღია მაშინ ქართულს როგორც სახელმწიფო ენას ადგილი? კონსტიტუციით მინიჭებული უფლება? ანვარ სასწავლებლებში ქართულს უფლებებს ეართმევთ და ამას ვაყინონებთ კოდავ!

პროვოკაციული იყო შეკითხვა-შინიძნება რომლებიც გაისმა საკომიტეტო განხილვაზე ჩემი გამოხვლის დროს: თითქოს ჩვენ წინააღმდეგნი ვართ უცხო ენების სწავლებისა და მოსთანაზი განვმარტავთ: ჩვენ წინააღმდეგნი ვართ (და აქ ერთად უნდა ვივადო ყველანი), რომ უცხო ენამ დაიჭიროს ქართული ენის ადგილი უცხო ენას თავისი ადგილი უნდა მიუზნოთ, ქართულს თავისი ადგილი უნდა პქონდეს. კვლავ გავიხსენოთ იაკობი: „საქართველოს საქართველოს ეროვნულ ეტლში

შევაბათ ძირში ქართული ენა და გვერად მიუვებთ რუსული ენა და სხვა ენები“, არა მგონია არ ეთანხმებოდეთ ამ შეგონებას მაგრამ მხარს უჭერთ კანონპროექტის მე-4 მუხლს რომელიც ერთნულ ეტლში უცხო ენის შემას გულისხმობს რაც, ძალიან რბილად რომ ვთქვათ, არ ეთანხმება ჩვენს ეროვნულ ინტერესს...

თქვენ, ქართველმა მწერალმა შეცინორმა პულავოგმა ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალისტმა (და მე პატის ვემ თქვენში ყოველივე ამას) არ უნდა იტვირთოთ ის მძიმე ტვირთი რასაც უმაღლესი სკოლაში ქართული ენის უფლებების შელახვა პქვია... ოღონდ შეიძლება ამ საქმის მოვლა თუ...

შინი ნუ გაქვსო, ქართულს არაფერი ემუქრებაო, მიპრანეთ საკომიტეტო მოსმენაზე. ჩემი შინი თუ უმწიროსა აქ არაფერ შუამია: დედაენის დირსებას, მით უფლებების დაცვა ყველა ჩვენგანის კალაჯ მით უმეტეს თუ მაღალი თანამდებობა ვეწივოს ხელს...

ბატონო ნოდარ, ღმერთმა ქნას, ვიდებოდეთ, მაგრამ მგონია რომ ეს არ არის შემთხვევითი ფაქტი. თვალს გაუადგენოთ ამ ჩაშინათელას: გაუქმდა პრეზიდენტთან არსებული ქართული

ენა მვეცლის მიყვანი მიქველუბა,
თუ ვინმე დგინებებს მენი მიქველუბის
მეძაროს...
მარტო ანთოდონი

ენის სახელმწიფო კომისია;
პარლამენტში გაუქმდა ქართული ენის ქვეკომიტეტი

გაუქმდა ენის სახელმწიფო პალატა;
შეძირდა სკოლებში ქართული ენის საათებზე და აქვე მოვიპიროთ განათლების კანონპროექტში ქართული ენის საყთისა...

შემთხვევითია ეს ყოველივე? თქვენ, განათლების შეცინორებისა და კულტურის კომიტეტის თავმჯდომარე, როგორ ფიქრობთ?..

მივიროს გავიქრებავ კა მაგრამ ეს ენის წახდენის გზაა ერის დაეცემა რომ მოასწავებს... ნუ დათმობთ, ბატონო ნოდარ, თქვენსავე მოსოველ სიკეთეს და აღუდებთ წინ ყოველივე იმას რაც ხდება!..

ბატონო! ნოდარ, ძალიან ბევრს ვლაპარაკობთ უმაღლესი სასწავლებლის ავტონომიაზე. კანონპროექტის ავტორები გუკოფინებენ, რომ რაც დღემდე

არსებობდა არ იყო ავტონომია? ახლა ნამდვილი ავტონომია ექნება უნივერსიტეტს... კა ბატონო, მინისტრის წარდგენით, პრეზიდენტი ამტკიცებდა რექტორს და არ იყო ეს სრული ავტონომია მაგრამ, რასაც ეს კანონპროექტი გვთავაზობს, ნამდვილი ავტონომიაა? ვინ ახდენს სტრუქტურალურ შენეებს ვინ აკონტროლებს უნივერსიტეტს (საკითხი არ ეხება მხოლოდ გამოცდების ჩატარებას)? ვაინსუნოთ, რა უფლებები აქვს სამინისტროს (მე-7 მუხლი); თუნდაც გარდამავალ დებულებათა ის პუნქტა რომელიც კანონის ძალაში შეხვლისთანავე, რექტორის უფლებამოსილების შეწყვეტსა და დროებითი მმართველის დანიშნებას გულისხმობს... ესაა სრული ავტონომია?... ვინ არის ის მმართველი და რა აუცილებლობა არის მისი შემოყვანისა? ხომ არ დებს აქ რაღაც სხვა (ფარული) ინტერესი კანონმდებლისა? ითქვამს ამბე, დაიწერა მაგრამ არც საპარლამენტო არგუმენტის მოყვანა უცდია ვინმეს? თქვენც ფიქრობთ, რომ ესაა ნამდვილი ავტონომია?

...

სად წაივია კათედრა? ვინ არის კათედრის გამგე - აკადემიური თუ ადმინისტრაციული პერსონალი? ეს არ არის სასხეთამორისო კითხვა. მოგეხსენებათ, კათედრა აქამდე იყო ძირითადი სასწავლო-სამეცნიერო სტრუქტურული ერთეული ფაქტობრივად ვერ ჩაენაცვლება მას. რა შედეგს მოგეცემს ეს მეცნიერული თუ პედაგოგიური თვალსაზრისით? რას უმსახურება ამგვარი რეფორმა? ამ კითხვებზე პასუხს თავს არიდებენ; დაიწერა ამის თაობაზე უფრო კომპეტენტურად, საქმის ცოდნით, მაგრამ პასუხს გაცემა არავის უცდია... არ ვიმსჯელოთ და ისე გაავტანოთ

ჩვენი - ცუდი პრინციპია წაფრუება მომგებიანი პოზა შეიძლება იყოს მხოლოდ არაბნეობრივ საზოგადოებაში... მე იმედი მაქვს რომ ჩვენ ამგვარი საზოგადოების წევრები არა ვართ...

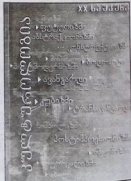
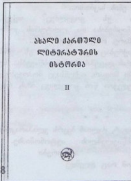
...

სამართალმცოდნეობა აღიარებით, უნივერსიტეტი არის განათლებისა და მეცნიერების კერა. მე იყო აქამდეც. ამ კანონპროექტის მხედველთ, ფაქტობრივად, უმაღლესი სასწავლებელი მხოლოდ საგანმანათლებლო დაწესებულებაა. ერთი-ორგან მოხსენიებული მეცნიერება საქმეს ვერ შეეღოს. უმაღლეს სასწავლებელში მხოლოდ ადმინისტრაციული აკადემიური და დამხმარე თანამდებობებია... სად გაქრა სამეცნიერო თანამდებობა, სამეცნიერო ხარისხი? იყო რამდენიმე ვარიანტი. აღარაა საჭირო? რა მიმართებაა აკადემიურ და სამეცნიერო ხარისხებს შორის?.. და ასეთი კითხვა მრავლადაა...

თუ ვითვალისწინებთ, რა პრობლემები შეიქმნება 2005 წლის 30 ივნისის შემდეგ, როცა გაუქმდება დებულება და ინსტრუქცია საქართველოში ხარისხების მინიჭების წესის შესახებ? რა ელით ასპირანტებს ხარისხის მაძიებლებს? ეს ხომ ერთი და იგივე არ არის ასობით და ასობით ადამიანის ბედი პერსონა გამოიკვლიება!

არც ამ კითხვებზეა პასუხი და ამ კანონპროექტის ამ სახით დამტკიცება უამრავ პრობლემას შექმნის ძედაც პრობლემებით დამბრუნებულ ჩვენს საზოგადოებაში... იქნება, ამ კუთხითაც დაეინახოთ ეს კანონპროექტი და იმ რჩევებს მიუვადოთ ყურადღებაც რომ გვთავაზობენ... სიტყვამ მოიტანა და მინისტრის განცხადება - ერთი სანტიმეტრითაც, არ დაეინახეთ უკან" - ბავშვურ სიჯიუტეს ჰგავს

ახალი წიგნები

უარეს სახელს თუ არ დაკარგებულ. ნუ დადგებით ამ პოზიციამდე...

• • •

ბატონო ნოდარ, თქვენ იცით, რომ ამერიკის შეერთებული შტატების სენატმა გააუქმა კანონი თანამდებობის პირთა ასაკობრივი შეზღუდვის თაობაზე - ეს ადამიანის უფლებების შელახვაა; ასაკობრივი დისკრიმინაციაა. ცველიაფერში ვცდილობთ მიხატვას და მინცლამინც თქვენ და განხილავთ? ის რომ ავადმთორი თანამდებობებისათვის 5 წლის შემდეგ ამოქმედდება ასაკობრივი შეზღუდვის პუნქტი ვერაფერი შედეგათია. არ გითვტრიათ იმზე, 65 წლის ასაკში რომ დაეთხოვათ ჩვენი მასწავლებლები რამდენი რამ დაგაკალებდებოდა! ავადმთორი პერსონალისათვის ასეთი ზღვრის (65 წელი) დაწესება არ არის სიკეთის მომტანი. აქ პიროვნების საკითხი არ ღვას (თუმცა ესეცა...), აქ შეცნიერებისა და განათლების ბეღზეა ლაპარაკი... არ შეიძლება მხარი დაუკვიროთ იმას რაც ავად წაადგება ჩვენს განათლებასა და შეცნიერებას...

• • •

ბატონო ნოდარ, თქვენ იცით, რომ 17 ნოემბერს უნივერსიტეტის რამდენიმე თანამშრომელი შეეხვედით საქართველოს პრეზიდენტს ბატონ მხიელ საყაშვილს. ისიც იცით, რომ, ძირითადად, საუბარი იყო უმაღლესი განათლების კანონპროექტზე. ბატონი პრეზიდენტი დაეთანხმა ჩვენს მხარს რომ არ შეიძლება უმაღლესი სწავლების დაფინანსება მხოლოდ იმ პრინციპს დაუფაროს რაც კანონპროექტშია წარმოდგენილი რამდენიმე წამყვან უნივერსიტეტს საბჭოთა დაფინანსება უნდა ქონდესო, ბრძანა ბატონმა მხიელ საყაშვილმა და დაავალა მინისტრს ბატონ ჯ. ლომიას გაეთვალისწინებინა ეს მხრი და შესაბამისად აეხსნა კანონპროექტში. სამწუხაროდ, ასეთი ცდილობა კანონპროექტში არ შესულა რა ვითებოთ? ბატონმა პრეზიდენტმა წაიღო თავისი სიტყვა უკან, თუ ბატონმა მინისტრმა არ შეასრულა პრეზიდენტის დაავლება? იქნებ, დაგვეხმაროთ ამ საკითხის გარკვევაში და მოგვარებაში...

• • •

ბატონო ნოდარ, ვერც ის გაევივით, ასეთი დაქარბული ტემპით რატომ ზღვება ამ კანონპროექტის განხილვა და მიღება? ანდა რატომ უნივერსიტეტის მხრი არადრასადგება კანონ-

პროექტის მიმართ (მაღალინონსამა თქვა უნივერსიტეტის კრიტიკას იმე უმაღლესი როგორც ქარავანი); თქვენზე როგორც უნივერსიტეტზე, ამ ფრზამ როგორ იმოქმედა? ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტის მიმართ საღამოლე სიტყვებს რომ ამ იმურებენ განათლების სამინისტროს მაღალინონსებია და ზოგი პარლამენტარც, არ უნდა ეილონოთ რამე? კი თქვენ ღირსეულად გამოეკისმავთ ამას წინათ თქვენს უნივერსიტეტს როცა თავისუფლების ინსტიტუტის თავაკმა უკადრებელი იკადრა მავრამ არაა ეს საკმარისი... თუნდაც ამ კანონპროექტის ამ სახით მიღება თქ-

მეომედი მართალი უნდა იყოს საყაროთის. არ უნდა დიკოხობდეს საყარო ბრძნებს.

ენივე უნივერსიტეტის შეურაცხყოფა არ არის?.. ამ საქმეში მხარდაჭერა მშობლიური უნივერსიტეტის წინააღმდეგ ვაღმქმუნება ხომ არ არის?.. და მანც, უფრო მთავარი: ამ სახით კანონის მიღება ქვეყნის ბედის სანწირზე შეეგება... გვაპატივებს კი ამას შთამომავლობა?

• • •

ისე, ბატონო ნოდარ, ასეთი უფროსი მგობრის რჩევად მიიღეთ და მე თქვენს ადგილზე ამ ვნებათა დღეების პერიოდში მიუდოდი მშობლიურ უნივერსიტეტში შეეხვედებოდი საყარო მასწავლებლებსა და კოლეგა-მგობრებს მოვისმენდი მათს გულისტკივილს შეზღუბისდაგვარად, გავიზარებდი მათს მხრს (ანდა განუყმარტყადა რამი ცდებთან)... ასე გადავუბდი იმავს მშობლიურ უნივერსიტეტს... ყოველ შემთხვევაში მოევირდიბოდი საქვეყნოდ იმთ გვერდით ღვომას ვინც ქართული ურის საამავეს - ქართულ უნივერსიტეტსა და მის ბეგე ღირსეულ პროფესორ-მასწავლებლებს უდიერად მოიხსენიებენ, შეურაცხყოფენ, ნინის მოგვით ესაუბრებინან... მე ასე მოვიტყევიდი... თუმცა თქვენი საქმის თქვენ იცით...

სიტყვა გამორჩეულა და უნდა მამატოთ - საკითხია უადრესად რთული და სირტრესი ... იმედს ვიტოვებ, სხვა დროსაც მოგვიწევს ამ თემაზე საუბარი და შედეგაც სასურველი იქნება...

ენის კანონები და კანონების ენა

საზოგადოებრივი მეცნიერებანი

დღეს ქართულ ენას უჭირს, როგორც ყველაფერ ქართულს და არც მოზარენი აკლია ამ ტოტალურ გახაზირს. ათასწლეულების წინათ, ძველი ებრაელები მტრისაგან აოსრებულ სამშობლოს ვიდების კედელთან დახტიროდნენ. დღეს, "ახალი ქართველები" საკუთარი ხელით პატივყრიდ სამშობლოს, უნამუსოდ მდიდრულ სუფრაზე, ცრემლებით დასცილიან. და ეს ითვლება მამულიშვილობად, "ვეროსულ ცივილიზაციასთან" ზიარებად, თავისუფლებად, დემოკრატიად და ყველაფერად, რაც ამ "ახლებს" უფლებას აძლევთ, გამომიხიზნების შემდეგ, კვლავ განაგრძონ შაბაბის-სეული სიყვარული საქართველოსადმი. თანაც, ამ ხალხმა კარგად იცის, რს როგორ გააკეთოს, რომ პახუხი ვერაინი აგებინოს. კანონები ხომ მათივე შედგენილია!

ათასწლიანი კანონი მიღებული, მაგრამ მით შორის არ არის კანონი ენის შესახებ - სახელმწიფო ენის შესახებ, დედაენის შესახებ, ევრაეუთარმა პლატებში, კომისიებში და ინსტიტუტებში ვერ მოაბეს თავი, მაინცდამაინც, ამ კანონს, ენის შესახებ კანონს მაინცდამაინც ამას.

მრავალს აკრია პირზე დოზუნება: "დაიცვათ ქართული ენა" და "ყოცაყო": ემციობით, ვაკლებთ მომხმარებელს, ეარითვეთ მემკვიდრეებს, ვერღვეთ კანონებს, ვავსებთ ბილწსიტყვაობით, ვარგონით და დიალექტისმებით და ამას "სიტყვის თავისუფლებას" ვწოდებთ. ამ ყოცა ხნის წინათ, ერთმა გარდაბნულმა არაქართველმა გულდაწყვეთი განაცხადა, რომ თავის შეიღს ქართულ სკოლაში უპირებდა შეყვანას, მაგრამ გადაიფიქრა, რადგანაც თეთონ ქართველები უცხოენოენ სკოლებში ასწავლიან შეიღებს.

როგორი ნიშისმყოფება, ა?

ათასობითი ქართველი

მოზარდი იღებს განათლებას არაქართულ სკოლებში, სახელმწიფო კო არა, თუთ საქართველოში. და ამის შთავარი მიხედა იხაა, რომ მშობელს ქართული სკოლის იმედი აღარ აქვს. შედეგა: ყველანი შეიღს სხვაენა გზების, უყულო წერა-კითხვასაც ვერ ასწავლის. ეს განსაზღვრავს მათ მომავალსაც და მათს ურთიერთდამოკიდებულებასაც.

ქართული ენისათვის ერთ-ერთი მკაცრული ადგილია ოფიციალური დოკუმენტების (კანონები, წესდებები, ხელშეკრულებები, განცხადებები, დადგენილებები და სხვა) ენა, რომელიც უცხოენოენი კალკებით ვაიფხო, იმის გამო, რომ ქართული ენის სიმდიდრე და შეხადებლობანი მივიწყებულა, უგულვებელყოფილია. არ ვაიცი, არცოდნის გამო, თუ უცხოურის ზედმეტი სიყვალენის გამო.

ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, გენდა, ოროდე მოხაზრება გამოითქვათ კანონზე "სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ", პარლამენტში რომ უნდა მიდო და პრესიდენტის ხელმოწერასდა ელოდებო.

რატომ, მაინცდამაინც, ამ კანონზე იმეტი, რომ იგი უშეაღლო შეეხება თითქმის ყველას, რადგანაც სვეს უადრესად პოლიტიკოსებულ საზოგადოებაში ვინდა არ დაპარაკობს ქვეყანაში შექმნილ მდგომარეობაზე და რადის არ დაპარაკობს, და რეაქციაც სხვადასხვაენოენა მიგაღლით. ერთ სკოლაში მასწავლებელი ბევრ შეიღს მოუწადებდა დედაენის სიყვარულსაც, ხოლო იქ დამსწრე მადლმინოსანმა მასწავლებელს სიტყვა შეაწყვეტინა და იმევი მოსწავლეების წინაშე მოეჩინებო უწოდა. მერე კ თავის იმართლებდა - მასწავლებლის გამოსული უცხო ენების სწავლების წინააღმდეგ იყო მიმართული.

დაეუბრუნდეთ ისევ კანონის ტექსტს.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა ითქვას, რომ ენისათვის, რომელშიც მე ეს კანონი წაეკითხე, ურთმანეთში აურია "მცნება" და "ცნება", რაც ბრძანა: "აქ სხვა რამ უნდა დაეუფოსებინათ, კერძოდ, მცნება "განწყობა"-თ. გახევისითვის ახეთი უზუსტობა, მუტი რომ არა ვაქციათ.

უხერხულა.

კანონის სახელწოდება "სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ", რაც ქართულსაოთხის უახრობაა, ამგვარი სტრუქტურა უნდა გაეფეთ ასე "სიტყვის თავისუფლება" და გამოხატვის თავისუფლება". მაგრამ რას უნდა ნიშნავდეს "გამოხატვის თავისუფლება"? ქართული ერთი ნარჩების მიხედვით, "გამოხატვის" აუკლებლად სტრუქტურა გამოხატავს საგნის დასახელება - აზრის, გრძნობის, დამოკიდებულების და ა. შ. როგორ შეიძლება, ქართულად მოდიარაკ ადამიანს ასე შეეძგინა წინადადება? პასუხი ასეთია: ეს მიხდა რომელიღაც უცხო ერთი გაეღწიათ, სადაც "გამოხატვის" ადგილას არის სიტყვა განსხვავებული სემანტიკური შესახებდებობით.

მოდერნიზირებული ტერმინი "სიტყვის თავისუფლება" განსა და საფრანგულში, დიდი ბურჟუაზიული რევოლუციის წლებში და ელვს ასე: "ლიბერტი და ექსპრესიონ", რაც ნიშნავს საჯაროდ, მიტინგებზე გამოხედის უფლებას. ექსპრესია მართლაც არის გამოხატვა, მაგრამ ფრანგულში გამოხატვის საგანაც არის საკლასიციზმი, რაც ქართულში არ არის. ხოლო შესიტყვება "სიტყვისა და გამოხატვის" ტაქტოლოგიკაა, რადგანაც ორფე სიტყვა ერთი ანონიმური მოცულობისა და კემშირ "და" არაფერს აერთებს.

კანონის პირველი მუხლი უხერხული ტექსტში ნახშირი ტერმინების ასხისა. კარგია და მისხა-დებულება ოდინდაც, ნამოთყვანი ტერმინია შირის არ არის, არც "თავისუფლება" და არც "სიტყვა", არც "გამოხატვა". აი, აი, სამეფო ფრო-ად საჭიროა კანონის გაგებისათვის. თუ, მაინც-დამაინც მხოლოდ "სიტყვის თავისუფლება" არასაკმარისია დღევანდელი დემოკრატიული აზროვნებისათვის, უკეთესი ხომ არ იქნებოდა ასეთი სათაურად: "სიტყვისა და აზრის ტავისუფლების შესახებ". ახლა ხომ მაინც განსხვავდება "სიტყვისაგან", რაც არსებითად, საჯაროდ გამოხედვას ნიშნავს.

მრავალ უხერხულობას შეიკავებ მუხლები, სადაც ცოდისწამებაზე დალაპარაკო, მათაკოვსკო ამბობდა, ხშიართლე ექსიეთი დახოხის. ტრუ-ფლი ცოფიანიეთი დარბისო, ახვა დღეს, ოფი-კიადურს ცენსურის არარსებობის პირობებში, მატყუარებში და ცოდისწამებლებში აიწუ-ფიანს. მათი ბიორიტე ენების გამო, მრავალი ადამიანი და ოჯახი გაუბედურდა, მრავალი ხასიკეთი საქმე არ გაკეთდა, მრავალი ახად-გაზრდის ხული მიწაწამდა, თანაც სამუდამოდ.

და ეს ბიორიტება დაუხუჯლად ვრჩედდება. განსარტებაში კეთიხულობა: (შუხლი 1) ცი-

ლისწამება - არსებითად მცდარი ფაქტის შემკ-ველი და პირსაოთხის საინის მიმუდგებელი, მისი სახელის გამტეხი განცხადება". კეთილ და პატიოსანი, მაგრამ რას ნიშნავს "მცდარი ფაქტი"? ფაქტი არ შეიძლება იყოს მცდარი, თუ ის არსებობს, მისი მცდარობა გამორიცხებულია.

შეწყვეტი ბორისი ექნა!

თ. სულის სამშვიდის წახუთველი

36

მისი ინტერპრეტაცია შეიძლება იყოს მცდარი ან მართებული. მეორე რას ნიშნავს "არსებითად მცდარი"? ნაწილობრივ? არასრულად? ცოდისწამება არ შეიძლება იყოს სრული ან არასრული - იგი ან არის და სრულია, ან არ არის და სულ არ არის. თურსაბრუდენციისაში საგარაუდო და ნაწილობრივი მხედლობის საფუძველზე გამოტრანილი განიხენი სამართლიანი ვერ იქნება და დავაც ვერ დას-რუდდება. ცოდისწამება შეცდომისაგან იმით განსხვავდება, რომ სულზე ვრცელდება შე-სნებლად, მიზანდასახულად. ცოდისწამებელმა თეთონაც იცის, რომ ცრუობს და მაინც ცრუობს, რათა მიავსოს საინი მიავწნოს, თუ მცდარი (სიყალბის შემკველი) ინფორმაცია უ-დაცამ გაიყვარა, ხინამეყიდის არცოდინის გა-ში, ეს უკვე ან დაეცობა, ან ჭირია და დანი-შეუდღე; ნაკლებად ბიორიტა. თუმცა, მაინც დანიშეულია. ამ ფორზე განცეყოფრებას იქვეს მეხუთე მუხლი, სადაც დეკლარირებულია შე-დგეი დებულება: "ცოდისწამებისთვის პასუხის-მეხედობას არ იქვეს განცხადება, რომელიც გაკეთებულია მოდერნიკურ დებებებში, პარდა-შენტის ან სატრებულის ხინომებზე, ხასამართ-ლი პროცესზე და სხვა".

რას ბრძანებთ, ბატონებო?! ეს ხომ პირ-დაპირი წაქეზებაა ამ უმხეკოსობისა, რაც წლების განმავლობაში სება, სწორედ, ამ მდელი ტრბოებების ირველვ. რომლებიც ნამოთყვლია ამ მუხლში. აბა, ხად უნდა იყოს გამოთქული ცოდისწამება, რომ მისი "აქტიონი" დაიხაროს? ტროდებუების განტრებულზე? მახხენდება ასეთი ფაქტი წინა პარდამენტის მუშაობდანი: ერთმა პარდამენტარმა საჯაროდ მათახა მეორეს, ქურდი ხარო. ამ მეორემ კი არ იქუნა, დეველში კი არ გამოიწვია შეურაცხყოფელი, არამედ დინჯად უპასუხა: არ ამაღლიარაკო, თორემ ხომ იცო, რომ შენზე ბევრი რამ უცხო, წაკრკლადებაც ამით დამთავრდა და ინტერესი ამ

საინტერესო დიალოგისადმი არც პარლამენტს გამოუყენია.

ცილისწამებელს არაფერს და არაფერი უნდა იცაოდეს, მით უმეტეს, კანონი! ეს მხოლოდ სამართლებრივი პრობლემა არ არის, საზოგადოების უნებობისა და მოზარდი თაობების აღზრდის საკითხია. ცილდაწამებულის პოზიცია ძალიან სუსტია. იგი ვერ დაიწყებს ხიზბულსა და მტკიცებას, მე მართალი ვარო. მისი ერთადერთი ქიმატი სასამართლოა და თუ იქ მას ამგვარი მუხლებით დახედებინა, გადასურვლია სამართლის ბედი და ეგ არის! საზოგადოების გაწმენდა ცილისწამებულისაგან ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც - კორუმპირებულობისაგან. ამისათვის ცილისწამება უნდა ისჯებოდეს, თანაც ოპერატიულად, რადგანაც მისი გამოამჟღავნება გაცილებით იოლია, ვიდრე, ვთქვათ, ქრთამის აღებისა. ამისთვის კი კანონია საკმარისი - არა ორგოფუელი, გაუბედავი, მოკუნტული, არამედ სხარტი, მკაფიო და გნებგაუღი კანონი, რამელსაც ეერ გაუხსლტეუბი, ეერ დაუძერები, არ უნდა დაევაიწვდეს ისიც, რომ ცილისწამების "ხელფეხებაში" თვით შედიაც ხშირად ისახედებს ხოლმე თავს ამტომ, ეონ ივის, იქნებ, შედაიხაც არ აღდეს ხელს ქმედით კანონი.

აი, მუხლი 4: ეს ან კარგი არის უხეიროდ გამოთქმის ნამუშაი, ან შეგნებულად გაბუნდოვანებულა არცთუ სიმამოური დებულება, რომლის საშუალებითაც შესახლებელი გახდება იურიდიული ვეიფილობისტიკა. ვითხულობთ:

1. ახრი (ანუ შეყასებითი მხედლობა, იხ. მუხლი 1) დაცულია ახსოლტური თავისუფლებით.

2. მოწოდება (ანუ განსახდერული ქმედების გამოწვევის სურეალი, მუხლი 1) დაცულია კვადიფიციური პრეიფეციით.

ახლა ავიღოთ ახეთი ნათქვამი: "იქსპიროენება კორუმპირებულა და მისი ადგილი ციხეშია". რა არის ეს - ახრი თუ მოწოდება? იქნებ ცილისწამებაც? აქარაა, რომ პასუხი სუბიექტური იქნება, ხოლო პრაქტიკაში ამის გარნევა უდაიქცევა გაუთავებელი კამათის სავანე, ხადაც

ობიექტური კრიტერიუმების

ძებნა ამოი ვარჯა იქნება.

მუხლი 16: "პარს ცილისწამებისთვის არ უკისრება პასუხისმგებლობა, თუ მან არ უთუდა და არც შეიძლება სკოლნოდა, რომ ცილისწამებას აერცვლებდა" თავის დადერების საუკეთესო ხერეღია. არ ვიციოდ, მოზრა და გათავდა, და წმინდა იურიდიული კახუსია ეინც შეენებულად აერცვლებს ბოროც ახრებს და ეინც "არ იციოდა და არც შეიძლება სკოლნოდა", ორნვე ერთხანად ცილისწამებულა? არ უნდა იყოს ეს ასე ეს გაიფიეიაც ამიტომ ხომ არ არის შემოტანული, რომ ნამდვილი დამნაშავე როგორმე ოობის პატრნად წარმოადგინოს და პასუხისმგებლობისხეიან იხსნას?

იყო დრო, რადეიაც ხადეს სკეროდა ხედისუფლებებისა და სასამართლოსი და სახედელის ზობა, ვთქვათ, "ორიდან ხუთ წლამდე" არ ითვლებოდა ეიდაცის ეშმაკობად, დღეს სხეა მდგომარეობა, და ამიტომ ყველა დარწმუნებულა, რომ ორ წელს მიიღებს, ეინც ყველს გადაიხდის, ხუთს - ეინც ეერ გადაიხდის.

ამიტომ, თანამედროვე კანონები უნდა იქრეზოდეს მკაფიო, "სუსტი ენით - თუ ორია, ორი ითქვას, თუ ხუთია - ხუთი, თუ ცილისწამებულა, ასე ეწოდოს და სათანადოდ დაიხაჯოს, თუ სხეის ნათქვამის იმეორებს ისე, რომ არც ესმის, სხეა ტერმინით მიეწათლოთ და სხეა ზომით დაიხაჯოს.

ენობელი ვრანეი იურისტი პავე ამბობდა, რომ კანონს ისე არაფერი უტეხს სახედს, როგორც უსამართლობის დაკანონება მართლმსაჯულების სახედით.

P. S. რომის სენატში დილატის შესახებ კანონის განხილვამ ცხარე და ხანგრძლივი კამათი გამოიწვია. ერთმა სენატორმა, რომელსაც, ეტეობა, ხადეც მიეჭარებოდა, განაცხადა: მივიღოთ ეს კანონი, როგორიც არის, და თუ არ ივარჯა, მერე შევევალითო. აქ ციერონმა მიიბახა: შენ რა ვენადვლება, შენი სიმეიდრის პატრონს კანონები სულაც არ ტეორდება, მაგრამ თუ დღეს ამ ბუნდოვანებას მივიღებთ, მაღე ყველა ენადეს სენატორად გახდომის საშუალება მიეცემაო. სენატორებს ესტარებოდათ თუ ეს კანონი მიიღეს მიიღეს ათიოდე წლის შემდეგ კი, ამ კანონის მიხედვით, ციერონი რომის მოდადატედ გამოაცხადეს, რომიდან გატეულს დაეწინენ და თავი მოამკეთეს.

ბრამატიკის ღარბის საკითხისათვის: ფილოსოფიიდან ბრამატიკისაკენ

თარგმნეს ლილი გოგუხაძემ და
დავით მამაციაშვილმა

თარგმანისათვის

300016 შპს მონოგრაფიის (საბავშვო
ფრონის დინებისტური აზროვნების ცენტრი
- დისპაბილიან დეპარტემენტი) შესახებ
თავი.

2.1 სტილი

ძველი ბერძნების მიერ ეარესიმფროსიდან ეპოთიკული კოსმების დამსახურებულად აღმოცენდა ფილოსოფია. არასრულყოფილი იქნებოდა ამ დარგის ცალსახა ბუნებაზე საუბარზე უფრო მეტიც, მისი თანამედროვე ფილოსოფიისთან გაიფიქრა, რადგანაც; ძე ბერძნული ფილოსოფია მოთავსდა შემეცნების განვსწილული რადიკალიზის სივრცეში. არსიცოცხლის შესწავლაში თანის უამრავმა მოაზროვნემ ამ საკითხის კვლევის მიზთ ხელი და ხანროვობდა ათვის თქრის ხანის პერიოდის მოსასწრებათა ხიმდროთ, მათ წინაშე ძირითადად ირეგარი ხამეშით იყო მსახლის დავრთება და ხისტესიცოცხალია, და ირეგალიზერა, ხშირად მოკლე გამოსატყული და სტესტურად განთითარებული იდეების შემუშავება. ამ დარგის შედგენილი შერის გამოთრეოდნენ ანტიკური ხანის კვლევაზე პოპულარული სკოლის წარმომადგენლები - სკოლები. ცენტრული სერონის მიერ ძე. წ.ის III სუკუნეში რიორე; მერე ახალში (თანამედროვე თერქეთი), ახვე სტერინეში დაარსებულ სკოლებს სკოლა მსრდებოდა და კარგ რეპუტაციას იძენდა. მათი გვანთული მთხოვეარი რომის იმპერატორი მარკუს აგრელიუსი (121-180 ხე. წ.ით) იყო.

სკოლების საქმიანობის უთიფი მსრდელიობის შეუქვლავად, თითქმის ევრეტროსი მათს ნაშრომს სეგნამე ვერ მოაღწია, თინი ცნობილია მხოლოდ სხვა ავტორების მიერ წარმოდგენილი ნაწილებებისა და ბიოგრაფიული დეკლარაციის მიჯერი წყნითის აუდიოხეფოსიო ცსეურება, რომელიც შეადგინა დიორე დავრტელმა ხე წ.ის III სუკუნის პირველ ნახევარში. დორე

ვისტიკის ისტორიისათვის ეს უთარება შეტად ნაწესწარია, რადგან, რიორე; შემდეგმ დავინალი, სკოლები იფენ უთ-ერთი პირველიობანი, ვინც ერასმეტის დარეს სორე; შეახსია.

თუ დავაგრძელებთ სკოლების მიერ შემუშავებული მღებულ ფილოსოფიის კვდისმსიმ-ცხელ დარეს, დავინალი, რომ იყო იფიფი ხამ განსხევებულ დორე; დორე;ცა, ვოცა და ვისიკა, თითოეული მათგანი შეიძლება შემდეგმ ქვედარებულ დავის, დორე;ცა, რომელსაც; ენის პრობლემები ეხებოდა, იფიფიდა დიდლქტიკად და რატორიკად, დიდლქტიკა და რატორიკა და არა ერასმეტა, სკოლები მხოარებდნენ პლატონისა და არისტოტელეს ფილოსოფიურ მისახებების თის თარბაზე, რომ ენა მხოლოდ ქვემარტების ტენისათვის ხატრო იარბია და არა სავანი, რომელიც; დამოუკიდებელი შესწავლის დარბია, მერამ მინც; ენის ბუნების და შესახდებლობის შესწავლისაკენ სწრეფამ სკოლებს ხამე-დება მისცა არისტოტელეს მისახებანი დიდუქტიკის, რატორიკისა და ბუნების ფილოსოფიის შესახებ განსოვადებულად წარმოვედინათ და ხისტეებრად მოთიფებინათ ისეთ სტრუქტურბაში, რომელიც; რამდენიმე საუკუნის შემდეგ შექმნილი ერასმეტ-კული ცრაქტიკის პროტიკაბი გახდა, თრქე ერასმეტის დამოუშვებ, რიორე;ცა, ასეთი, არ იყო სკოლების თეთმსხინი, სკოლებებისათვის დიდლქტიკა შეიფროდ უკავშირდებოდა ენსტესიოლოას, რამდენადაც; რატორიკის ხამე;ქმნიდა კანთის ხდოენებათის, მის გამოსატყულებასა და მწიფებისათ, დიდლქტიკა თვის მხრე შეიყვება მოღებებს, რომელიც; იასახე-ბიბრე შეტარებულბაში და თეთი შედევლების, მარტინე სკოლას დავრა ცრაქტიკო შედევლების შესახებ (peri phones), მერამ ევრეტროსმა მოაგინა სეგნამე ვერ მოაღწია, თუ ვნდობთ დორე;ცა დავრტელის მიერ მოწოდებულ ფაქტებს, სკოლებს თეთი შედევლების თეთრი ხამ ძირითად ტენსმსე დავრტობათა ავეც:

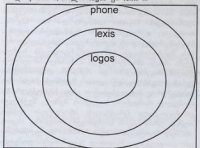
- phone - ქსტერა, ბერა, მსა, გამოსატყმბა, რადგანაც; phone

ახსენება, როგორც „რამე იმუღსხი ვაძმოდგე-
ბული პაერი“. იგი ბუნებრივი მოუღენია (როგორც
ველაფერი, რასაც ფიზიკური უწყობი აქვს) და
შეკეთუნება ფიზიკის დარგს. სოცერით ბგერა,
რომელიც არც ისე სპარსიანად წარმოითქმის,
შეიძლება ნაწრიოდ იქნას და ნაწრიული ხაზით
ახეიო ბგერა არის lexis-ი.

- lexis - „ნაწრიული ბგერა“. მის ყოველთვის
არ აქვს მნიშვნელობა უბრალო, უახრო სიტყვა ან
ონომატოპიური შეთანხმება, როგორცია მკა-
დლიად: /pin/ (ბერძნული შესატყვისა /pinuri/) ან /z
pl'nik/ ისეივე lexis-ია, როგორც ხაქვეები /mit/ ან
/t'mpt/. რადგანაც lexis-ი წრდილობითი ფორმაა,
იგი, შეიძლება თიქვას, შედგება უფრო მკიფი ნაწ-
ილაკებისგან, ამ შემთხვევაში ბერძნული ანბანის
24 ასო-ბუკვისიგან.

- logos - „მნიშვნელობის მატარებელი ბგერა“
ან „მნიშვნელობის მატარებელი გამოსაოქვიმი“,
რომელიც, სავარაუდოდ, განისაზღვრება როგორც
სიტყვა, სემანტიკური ერთეული ან წინადადება ან
წინადადების ნაწილი. ცნობილია logos-ის 5 კლა-
სი ნაკეთარი არსებითი სახელი, ხ/სოვადი არსუ-
ბითი სახელი, სწრა-შესისმენელი (ruema), მკერთუ-
ბული ხიქვეა (რომელიც აღბათ შეიქვიდა წინაუ-
ბული და კავშირებისა) და არტიკლა.

ყოველი შემდეგში ვაღმერთო წარმოადგენდა
წინა ვაღმერთის ნაწილს. მაგ: lexis ექვემდებარე-
ბოდა phone-ს, ხოლო logos კი lexis-ს.

კონტრასტი lexis-ს როგორც ფორმის ინვის-
ტურ ერთეულს (იქნება ეს უბრალოდ ასო-ბუკვე-
ბა თუ მორფოლოგიური სტრუქტურა) და logos-ს
- მნიშვნელობის მქონე დინევისტურ ერთეულს
შორის შებედ მნიშვნელოვანი იყო ანტიკურ
დინევისტურ აზროვნებაში და, როგორც სენ
შეხვედ V თავში ვნახავთ, მის ქრისტაანობის
გაერყველების ადრეულ ხანაში თვალყოფიური
მნიშვნელობაც მთავრად სტოელები ქვეშაირტუ-
ბის ძიებაში უპირველესად ეხებოდნენ როგორც
ქვეშაირტებისა და მკდარობის გამოსატყ-
ვისა (რეტორიკა), ასევე ქვეშაირ-
ტის მკდარობიგან განსხევა-

ვების იარაღს (დიალექტიკის შესაბამისად, ისინი
ინტერესდებოდნენ მტრეველების დადებითი მარე-
ვებითა და ნაკლებინებებით - ერთი მხრეც ხელთ
შახახიანებდნენ, როგორცაც ენის იფინაქვენი
ხმარება, გამჭვირვადობა, დიაკონურობა, შესაბამე-
სობა და ვაღმერთებობა, შორე მხრეც კი - ბარ-
ბარისშეზი (მადლობისიშმი ანუ მსგავსი სიტყვე-
ბის არახწარი ხმარება და სიტყვის ფორმაში
არსებული შეცდომები) და სოლიციზმები, გან-
საზღვრებებიც ასევე ვაღმდამისი განხილვებოდა
ისევე „მტრეველების“ ნაკითხია შორის.

სტოელების დიალექტიკის კიდევ ერთ დარგს
შეადგენდა ის რაც წარმოადგენდა იყო მტრევე-
ლებიანი. აქ სტოელები განხილვადნენ ვარებრივე
ტვარეწერტიკებით და სუპარი გამართაქვიანი
წარმოადგენდ ერთეულებს, სახელადობ, სემან-
თმინ-ის, რაც აღხანიშნა (ეს ტერმინი მოესა-
დგება ხისარვის ტერმინს სეგინი - აღხანიშ-
ნი) და lektos-ი - ის, რაც შეიძლება სიტყვით გა-
მოსატყვის (თრევე ტერმინის სესტ ინტერპრეტა-
ციანაც დაღმენდელი იფინაოიფინი და სემო-
ლოვები (ესარევე კამითმენ). ამ შებედ მნიშვნე-
ლოვანი ვაღმერთების შესწავლა იყო ერთგვარი
მრეველია წინადადებებისა და პროპოზიციების
კატეგორიზაციისა და წარმოადგენდა დიალექ-
ტიკის მახალი მომხალი მკერებრებისათვის.

ასეგარად, თუქვი სტოელები თავის შხოლოდ
დიალექტიკისებედ და რეტორიკისებედ მინიქვე-
ნენ და, რომენდაც ცნობილია, ვრამტიკია არ
დაქწრათა, ისინი მინიქვი სემოლოდ ვაღ-
მენდენ დინევისტიკის საკითხებს, რთაც მო-
პოვეს როგორც ვრამტიკისების მრავალი თა-
ბის ასევე დიალექტიკისებისა და რეტორიკის-
ბის პარევისციკა. თუ რაოდენ დიდი იყო მათი
გავდუნა ვრამტიკის, როგორც ვაღმერთების
თანამომდევრობით ნამოვადობებისა და ანტიკური
ვრამტიკის ტექსტის შედგენაზე სადაცო საკითხ-
ია (რამაც IV თავში დაერწუნებდით). მათი
დინევისტური იფინების გამტრეხლვებლია გამ-
წინდელი მოახროწენე წინდა აქვესტირე რომენდაც
დააფურია ნომის დოქტრინა თავის ტრაქტიკაში
დიალექტიკის შესახებ. ნომის რაობა დარჩა
დიალექტიკისების მკეროტიკიეად.

**3.2. პარონი რინაოსტეკი პარონი კოკანაწერი
პარონაპაროკ**

საბერძნეთის იქონის ხინის კერიოღში, დაახლ.
ძე. წ-ით 400 წელს, იტალია კულტურულად ხაქ
სოდე ნამორმენელი იყო, რომის ქალაქი-სახელმ-
წიფო ანტიკური ტრადიციის მსხველი დარსებუ-
ლი ძე. წ-ით 753 წ. რომელიც ძირითადად დამკ-
რობდებდა ვრის კანონიფიციების საქმიანობით
იყო დაკავებული, სულწლად აფართოვებდა თავის
ტერტიორიებს, სახამ ნამოლოდ მოვლი აქნინის
ნახეარკენბული არ მოიქცეა. ძე. წ-ის III ხაქკაში
რომელები ხაზლეთა გსით დაეპირისპირდნენ

საბერძნეთისა და ფინიკურ კოლონიის - კართაგენის, რომელიც დღევანდელი ტუნისის ტერიტორიაზე მდებარეობდა. ერთმა განმსჯელობამ დაგვიჩვენა კულტურამ და განათლებამ დაიწყო წინათ მხოლოდ სოფლის მეურნეობითა და იმანიობით დაკავებული სომეხი ხალხის ურთავლესის მიხედვითა. მასწავლებლებმა და, სავარაუდოდ, ციციანიკო ბერძენელმა საქართველოს შემოსვლით ამ სომხმცოდნეებს სწავლებებზე მოაქციათ იქი და, საერთოდ, რომის ინტელექტუალურ-კულტურული ცხოვრება სთავაზობს საბერძნეთთან იდენტობას. ბერძენული გაუგებების ერთ-ერთი მიზეზი იქნა იყო იტალიის სამხრეთში, დღევანდელი კალაბრიის ტერიტორიაზე მდებარე პრიენტი, რომელიც

შესახებ და მოკლე ჩანაწერებს სხვა ნაშრომშია.

მისი მოგონი ნაშრომი ეწაბე "De lingua latina" (დათარგმნებულია ქრისტიანული, შექმნილი იქ. წ. 47-45 წლებში, სენეკის ცნობებით სამხრეთ იტალიაში მდებარე პრიენტი კახინის მონასტერში ნაპოვნი მუ-11 ხაჯუნის თავის და ბოლოში დახატულია ხელნაწერის, იგი სწავლის დღეს 25 წინადაცის მს. - V-X საუკუნით, ნაშრომი ებარის დაყოფილი აქვს 3 ძირითადად ნაწილად: რომლებიც შეეხებას სამხრეთურ მონასტრებს ახსავს, ამ შემთხვევად ნაწილებში ებარის თავს უფროსი მოკლე შრომის შინაარსის, ხაფანაიე ეძიებოთ, თუ როგორ უკავშირდებოდა ეს განყოფილება მოკლე

1. სახელწოდება	<ul style="list-style-type: none"> o წიგნი I - მძებნი (ეტიმოლოგია) და შესავალი o წიგნები II-IV - ეტიმოლოგიის არსებობის ანტიკვლევითა და კონკრეტულმაგნილებით o წიგნები V-VII - დათარგმნებულია სხვადასხვა სფეროებისადმი ახლებული ეტიმოლოგიური სიტყვებით
2. სახელწოდება ფორმების მოთხოვნა (იქნის ან) დროდრონობა	<ul style="list-style-type: none"> o წიგნები VII-X - ახალგაზრდა და ახალგაზრდა ბიძგი ეწინაა o წიგნები XI-XIII - ახალგაზრდა მოკლეობები
3. სახელწოდება დოკუმენტების მნიშვნელობის კლასიფიკაცია	<ul style="list-style-type: none"> o წიგნები XIV-XXV - სახელწოდება "სტრუქტურების", სწავლებსებელი პრაქტიკის სხვადასხვა ტიპების ახალგაზრდა მოკლეობა

ბერძნული კოლონიის ერთ-ერთი ყველაზე გაუგებიათ სოფელი თვალსაზრისად პოლიტიკურად, რომელიც დიდი გაუგებია შემთხვევა ლატივისა და სოფლებზე იხივს როგორც რომის უდიდეს მიწებზე მონაკვეთს ტერიტორიის ებარის ნაპირებზე (იქ. წ. 166-27). ებარის ცხოვრობდა და მოაქციადა რომის იხივდასა შემოქმედებით სერვიუსმა. მისი თანამედროვეებთან შედარება გამოიარებითი პოეტი ერთ-ერთი, სასწავლო მოთხოვნა და ისტორიკოსი კეისარი და უდიდესი ფილოსოფოსი და არატორი ციციონი, მონაკვეთს ებარის არსებობებზე და ნახსია და ფართო განათლების მქონე ადამიანი იყო. მან კარგად იცოდა ბერძნული და დათარგმნებული პოეზია, რომის ისტორია და სახელდება და ბერძნული ფილოსოფია, რომელიც ათენში შეიქმნა. მისი ნაშრომები იხივდა მრავალ-ბიძგიანი იყო, რომ წმ. აფიკონისმა მისზე 5 საუკუნის შემდეგ იქცა: აგი იხივდა კახივობდა, რომ თავზე ხანგრძობის რივისდა ასწრებდა წერას და მან იხივდა დაწერა, რომ მუ ან შეეხებოდა ადამიანი, ვინც ამას წაიკითხავს." ებარის წერდა პრაქტიკულად ყველა ცნობად თქმსზე სამონასტრო, კონსოლოგია, სოფლის მეურნეობა, სამართალი, ფილოსოფია, დიკონატორის ისტორია და ება. ახივ წერდა საერთოდ პოეზიის, დიქციების, მონსტრებებს და წერალებს, თუქი მისი ნაშრომები უდიდესი მნიშვნელობის იყო მისი ხელდასმის შემდეგ, მხოლოდ რამდენიმე მოაქცია სენეკამ ნაშრომის სოფლის მეურნეობაზე (De re rustica) ჩაწავსა ურცველი ტრაქტატისა ებარის

ებარის მიხედვით 6 წიგნი (V-X), ისინი შეიცავენ ეტიმოლოგიას სხვადასხვა და ახალგაზრდა ახალგაზრდა დახატვის, დახატვის და ებარება კო მდებარე სამხრეთით დაქცია, რადგან ებარის ნაშრომი ებარის შესახებ უმნიშვნელოვანესია არატორი ხანგრძობის, "De lingua latina" აბარის ებარის-საქიკა, რომლის მსგავსი მრავალი შემთხვევა ებარის-დელი რომის ისტორიის ხანგის, არამედ ტრაქტატი ბიძგი დონევისკურ საკითხებზე.

ებარის პლატონის მსგავსად ცდილობს აღმოაჩინოს ებარის უდიდესი კვლევითი ასპექტები, სუ-დაბრული მოკლეობები ათენის წერტილი ებარის ებარის დონევისკური მოკლეობები ებარის მის-მა ხანგრძობის ახალგაზრდა მოკლეობების უნდა და-უკავშირდოს, მხოლოდ ახალგაზრდა შეიძლება ებარის-ვახივდება და პრაქტიკობისად, ებარის ათენის წერტილი ებარის პრაქტიკობისად დიკონატორებს, სოფელითი მოთხოვნა, როგორცაა განსხვავდება ერთმა და მრავალს შორის, პრაქტიკა, მის ხანით უკავშირდება იხივ ებარის, როგორცაა დათარგმნებული, სავალი კონსოლოგია არსებობს ხან-გელისა და ხანის მხოლოდობით და მრავლობითი რიცხვის ფორმები. V წიგნში დათარგმნებულია ებარის დათარგმნებული ეტიმოლოგიური სიტყვებითი მოკლეობის ებარის ახალგაზრდა წერტილი მონაკვეთს დასწავლის-მონასტრის დიკონატორის, ისინი, რომ დასწავლის-მონასტრისად აფი-ვეს პრაქტიკისა ხანგრძობის, სავალი დასწავლის-მონასტრისად აფი-ვეს ან ხსივლი, რომელიც იხივდა ან მონასტრისად აფი-ვეს, სავალი

საგანი ისვენებს ან მოძრაობს; დრო, როდესაც ხდება დახვეწება/მოძრაობა და წყდება. ვარონი ხაზს უსვამს ამ 4 შთავარი ელემენტის განუყოფლობას: მოძრაობა შეუძლებელია მოძრაობის სხეულისა და ადგილის გარეშე, სადაც ეს მოძრაობა ხდება; ახვეწ აუცილებელია ქმედება და დრო, რომელშიც სემოაღნიშნული ქმედება ხდება. აღნიშნული ვარონი განიხილავს დინამიკურ დასკვნას „მოთხა ან თხიხ ტიპის შესაბამისად არსებობს სიტყვათა თხიხ ნათესახებობა“ (VI). ეტიმოლოგიური განსახილვერებანი, რომელნიც მომდევნო ორ წინაშე ეხებება ამ 4 ელემენტს მიხედვითა და დღევანდელი V წინაშე სხეულისა და ადგილის აღნიშნული ეტიმოლოგიური ხატვებისა, დროისა და ქმედების აღნიშნული ხატვების კი VI წინაშე (ქმედების აღნიშნული ხატვები, თავის მხრივ, იყოფა ადამიანის 3 ძირითადი აქტივობის - ახრობნა, შეკრებილობა, კეთება - მიხედვით). VII წინა, სადაც მოყვანილია პოეტური დექლიკა, ახვეწ ატყობს ამ 4 ძირითადი ტიპის ხავერდულზე ეტიმოლოგიისადმი ვარონის მიდევნა და დიდგანსხეული ნერვული მიდგომისაგან თქმულ ვარონი ხატვების უმრავლესობაში ერთგვარ შინაგან „ახსრობებს“ ხედავს, ის ნათლად განსახილვერებს განსხეივების ხატვების დღევანდელ და თვალპირველ მნიშვნელობას შორის, რომლებსაც სიკრატე მოუთითებს პლატონის „კრატელესში“: „ზოგადად ხატვები გაქრა, ზოგი თავიდანვე არასწორად შეიქმნა, ზოგმა თავისი პირველქმნილი ხაზი შეიცვალა და, რა თქმა უნდა, ზოგი სხვა ენადანაა ნახესხებო“ (V, 3). როგორ უნდა მივედგეთ ასა ოუ ამ ხატვების რეკონსტრუქციას? რა თქმა უნდა, არა XIX საუკუნის შუადროებითი ენათმეცნიერების მეთოდით - სისტემური ფონოლოგიური შესატყვისების ბეზით, მონათესავე ფორმებით და ა. შ. ვარონი ადგენს 4 მიზეზს დასატყვა, დაკარგვა, ტრანსპოსიციას და ახსობერებათა ან მარცვალთა ხატვებზედაც. ამხედავებს რა

მიხედოდ ერთი ანტიკური ხანის მწერალი - პრისციანე დაინტერესდა, ვარონი ეტიმოლოგიური განმარტების ოთხ დონეზე ვითარდებოდა:

1. როდესაც ხატვები, რომელთა წარმომადგენლობა ყველადასიების ნათლად, საკვლავითაც: vicarius "road-overseer" (გზის მეთვალყურე) - via - „გზა“ + cura „ასახეობისმტყველობა“.

2. პოეტური ნაწილობისებობა, რომელნიც გახივებდა „სხეულისმოღურე გრამატიკისათვის“. მაგ: clupeare "beshield" („დაფარვა“) - clupeum „ფარი“.

3. ფართობისმარტებული ხატვები, რომლის განმარტების ფილოსოფია ეტოვავახობს. მაგ: oppidum "town" („ქალაქი“), რომელსაც ასე იმითომ ეწოდება, რომ განსაკუთრებით გამაგრებულია (ops) და იმითომ, რომ ხაღის ხტორდება (opus) ასეთ ადგილას ცხოვრება.

4. მუცის თავისუფარი და ხიდვსლოებანი, ამ ტიპისათვის მაკვლიობები არ არის მოცემული.

ვარონი ამ დონეებში აღმაველ თვარტყას ხედავს დაწებული ასკარა, ყველადასიების გახივებში ხატვებიდან, ასევე მოღურე გრამატიკის“ და „ფილოსოფიის“ ნაწილი, მისტერიათი დამთავრებული, საკმაოდ გაუგებარია, რას გულისხმობდა იგი ბოლო დონეში. ვერმანელი მეცნიერების ელემენტ პეაფელის მიხედვით, რომელსაც ვარონის ეტიმოლოგია დეტალურად შესწავლა და ასეთი ეტიმოლოგიური მეთოდი ხატვების რეკონსტრუქციაა, რომელსაც იგი ზოგჯერ მიმართავს.

დათხურე ვნის დექლიკონის ეტიმოლოგიური დამატების შედეგად, ვარონი VIII წინაშე უბრუნდება განსხეივებულ საკითხს - ენაში არამადიისა და ანალოგიის მოქმედების როლს, რომელი პროცესია უფრო მნიშვნელოვანი? ის, რომელიც მსაყვებებზე შეეცვლას, ოუ ის, რომელიც განსხეივებებსა და გამორკლესებზე მოვეითობს. ვარონი ამ მოხვედობას პლატონის მოგახედ დადლოების ფორმას აძლევს, მოუხედავად იმისა, რომ იგი არ გვაყენებს დაახსელებულ მოხაებრეებს,

ახალი გამოცემა

ბალთოს მუსიკინაბათს პარევიის შარანლი

ბალთოს მუსიკინაბათს პარევიის შარანლი

2000
10

ბალთოს მუსიკინაბათს პარევიის შარანლი

ბალთოს მუსიკინაბათს პარევიის შარანლი

2000
11

სხე ნახს, თითქმის არი დასრულებული სკოლის კამბის ვისმინა.

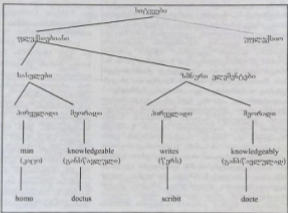
სოციალურ შემდეგი საკითხი განხილულია ბერძნების მსგავსად ვართინ დანტერესებული იყო ბერძნებისა და ჰომეროსის რელიგიური კლავტონის მსგავსად მის სკურა, რომ შედგება შეიძლება ითვდეს შეიძინოს სასკულდების პრინციპში რადიკალი აკონსერვული და ცალკეული ადამიანები სკურების არქიტექტურის სკურების საკუთარი ფანტაზიადან გამომდინარე (8, 60). სხვა მხრე ბერძნების თანდაყოლილი ძალი ბერძნებისა და ზნის ფორმებში შეიძლება დავინახოთ. ისინი იშვიათად ექვემდებარებიან ადამიანის ნებასურვლის, შერბილი თუ შეეფერება მისივე გაბიარა, საჭიროა თუ არა მისი გასწორება? თუ საჭიროა მისი ამ სახით ხსნარება? მცდარი ფორმის დამკვიდრების გასამართლებლად შემოიტანა არგუმენტი, რომ თუშეცა სიტყვა შეიძლება არაერთნაირად აღმოჩნდეს, მისი შესწორება საჭირო არ არის, რადგან იგი შეიძლება არის დამკვიდრებული. მსგავსადაც, რომელიც ამბობდნენ scilicet - კიბე არ scilicet - ცოცხი და გულისხმობდნენ მსოფლიოთი რიცხვს. მაშინ რადიკალი არსებობს სიტყვის მრავლობითი რიცხვის ფორმა აქვს (ანგლისური სიტყვების "scissors" და "trousers" მსგავსად) უფრო დიდი, უფრო იქნებოდა გვესმეო სკიდა ან სკიდა მსოფლიოთი ერთი ადამიანის შესაბამისად. სხე რომ, ანალოგიური დიდი, სხე ხეფროა, არსი-ალაა კი - გამომდინარე.

ვართინ ამ საკითხს დიდ ექვრადლებას უთმობს, რადგან დანტერესებულია ენის თანდაყოლილი დამკვიდრებითა და სიტყვითა, ანდა სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ენის „მეცნიერული“ ბუნებით. იგი კლავტონისა და პათოლოგიის მსგავსად ცდილობს დაადგინოს აბსოლუტური, არაპრობლემური კლავტონები: მაგრამ კლავტონისგან განსხვავებით ითვლის, რომ მათი ნახევა ენაში შეიძლება. კლავტონი ახილავ ეტყება კლავტონების თვის სიტყვებში, ისევე სკანდა, რომ ბერძნებისა და რვალობის შორის შესატყვისობის სახეხება. ვართინ კარგად იქნებოდა ამ მიდგომის შესაძლებლობებისა და შესაძლებლობის რეალიზაცია; ეს ნაქვენია მის მიერ მოცემულ გეომოლოგიურ კლავტონს. ამისათვის, რომ დაადგინოს მოქმედების თუ არა ანალოგიის,

ვურე (ცდილობს განსაზღვროს სიტყვების რომელი კლავტონი შეიძლება შედგარიყო ერთნაირად; ამის დასადგენად ვართინ კლავტონი დამკვიდრების რეგულაციის, თანდაყოლილად დაყოფა სხვებს სიტყვების შორის სიტყვები, რომლებიც ფუნქციონირებენ ერთნაირად და ახილ სიტყვების აქონსივებენ და სიტყვები, რომლებიც ეს უნარი არ გააჩნიათ ფუნქციონირებენ სიტყვები არი ციხილი: სახელები და სწორი ელემენტები - ვთქვამთ მათგანი შეიძლება შეხვედრომ კლავტონების დაყოფის ისინი იყოფიან პირველად და მორადი.

მაგ: "man" (homo) - კაცი და "writes" (scribit) - წერს - პირველია, ხოლო "knowledgeable" (doctus) - განსწავლული და "knowledgably" (docte) - განსწავლულად - მორადი.

23448

ვართინ აქ არ გულისხმობს დერეფანოვულ პირველობას, მას თხოვლობითი პირველობა ანტერესებს. ისევე რეალიზაცია უფრო ელანარაგებ ადამიანს ადგილის გაყოფისმორებლად, სიტყვა „განსწავლულს“ ვერ ვამბობთ თუ არ ვთქვათ სიტყვით პირველობა, ხოლო სიტყვის „განსწავლულად“ თუ არ ვთქვათ სიტყვით მოქმედება (VIII 9-12).

შემდეგ ვართინ უბრუნდება დამოლოგების მიხედვით სიტყვებს, რომლებიც განსხვავებული მორებში ახილავთ (X 17) დამოლოგების მსგავს სიტყვები 4 კლავტონი იყოფა:

1. სიტყვები, რომლებიც აქვთ ბრუნვა და არა აქვთ დრო. მაგ: docilis - დამკვირი, facilis - ადვილი.
2. სიტყვები, რომლებიც არა აქვთ ბრუნვა და აქვთ დრო. მაგ: docet - ასწავლის, facit - აკეთებს.
3. სიტყვები, რომლებიც

საბჭოთა
 1976
 17
 17
 17
 17

აქეთ დროც და ბრუნეიკ, მაც: docens - სწავლებდა, faciens - კეთება.

4. სიტყვები, რომლებსაც არა აქეთ არც დრო და არც ბრუნვა. მაც: docere - სწავლულად, facere - ხაზრინად.

ამ ახალ კატეგორიზაციას დრო და ბრუნვა უდევს საფუძვლად. ლათინურში ირივეს აქვს ნიშნი/გამოხატულება, ფორმა კი ენის ის ასპექტია, რომელიც ეართნ მის თანამედროვეებას და მომდევნო 1500 წლის ჩანისლზე ჰისტორიულ ევროპაში ნებისმიერ მეცნიერზე უკეთ იტრობდა. ეართნისთვის სიტყვათა კლასის ანადისი მხილედ პრედლითა იყო უფრო მნიშვნელოვან რამეზე - დეკლინაციოსზე მსჯელობისათვის. ეს ტერმინი ნიშნავს ნებისმიერი სახის ცვლილებას ენაში. დეკლინაციო ნიშნავს „ცვლილებას, ჩამოსორებას“, როგორც პირდაპირი მნიშვნელობით, ასევე გრამატიკულადაც. რამდენადაც დეკლინაციო გულისხმობს ცვლილებას ზნაშიც და სახელშიც, ყველაზე ახლოსდებოთ ინდისური ტერმინი მისთვის „ფლექსია“ იქნება. ეართნის არით, ეს უმნიშვნელოვანესი მოვლენა ენაში. რა როლი აქვს მის თვალდაპირველად ენაში სიტყვების მხოლოდ მეორე მარაგი შეიქმნა და ეს კარგიცაა - ამობოდა იგი, რადგან შესხიერების გადატვირთვა აღარ უფიქვს. დეკლინაციო შეიქმნა რათა პრინციულად სიტყვების დამატება აღარ ყოფილიყო საჭირო. declinatio-ის ხაშუალებით ძველი სიტყვიდან ახლის წარმოება შეიძლება და მოვლად ახალი ფორმების გამოგონება საჭირო არ არის. მგავლობად, თუ თუ-დაპირველი სიტყვათა რაოდენობა ერთი ათასია და მათი ცვლილებების 500 ხაშუალება გვაქვს, 50 000 ახალი სიტყვის წარმოება შეიძლება. ფლექსიებით მდებარე ლათინურად ზნეიც კი ვერ მოვახლოდნენ ერთი ფუციდან ამდენი სიტყვის წარმოებას. მაგრამ ეართნის მსგავსად declinatio უფრო ერთი ცნებაა ვიდრე ჩვენი ფლექსია. იგი არ ტიპს გამოყოფს:

ახალი ნიშნები

= ბუნებრივი ფლექსია (declinatio, naturalis)

რომელიც შეესაბამება ჩვენს „ფლექსიურ მორფოლოგიას“

= პირობითი ფლექსია (declinatio voluntaria)

რომელიც მოიცავს სახელდუბას ან თხსვას და გარკვეულწილად შეესატყვისება „დეროვაციულ მორფოლოგიას“.

ეართნი ამ განსხვავებებს დავწილებით განმირტავს. ძველი რომის მონამხედრობელური საზოგადოებიდან გამომდინარე ის წარმოუფიქვებს ხან კაცს, რომლებსაც მონები იყოფენ მონების

გამყიდველ არტემიდორესთან ქალაქ უფიქსში დეკლინაციო თურქეთის დახვეული ჩაწილში მდებარე იონის პროვინციაში (VIII ს. ქრსამ; დიარქია მონის აფესუსი იმ ქალაქის მოსდევით; ხადე; იგი უყიდა, მორემ პროვინცია აზობინა და მონას იონი დიარქია, მუხამქ კი ეართნის სპარტიკუმულად მონას არტემასი უწოდა. ეს პირობითად შერწყული სახელებების მგავლობითა, თანაც აქ ყოველი სიტყვა თავის საწეს სიტყვითან განსხვავებულ მონარობაშია: Ephesus - Ephesius, Ionia - Ion, Artemi-dorus - Artemas. სწორედ აქეთ ფორმალურ განსხვავებებს მონიწევს ეართნი პირობითად (რა თქმა უნდა, ეს პირობითია მთლად ახად ენის თვალდაზრისით, როდესაც ამ მონათა სახელების გამოყენება საჭირო გახდა. ყველა ეადლებული იყო ერთნარად, ერთიანი ფლექსიით და ზუსტად წარმოუტება იონის) ფლექსიური მორფოლოგია არწევანის მონამალურ ხაშუალებებს იძლევა.

ეართნი ადგენს განსხვავებებს სახელდუბას და ზნე სმარებაში მყოფ სახელდუბის ფლექსიათა შორის. ეს განსხვავება, რომელიც ახლთა დეროვაციულ და ფლექსიურ მორფოლოგიას შორის არსებულ თანამედროვე განსხვავებების, უმნიშვნელოვანესია. იგი ახლთა თანამედროვეობის ნებისმიერი დინამიკტიკისთვის, ხადეც მნიშვნელოვანია, როგორც სიტყვის ფორმა, ასევე მისი მნიშვნელობა. ენის ისტორიის შესწავლა შეუძლებელი იქნება, ხანამ არ ნაწვდებით ამ ძირითად განსხვავებებს. შეუძლებელი იქნება ენის მორფოლოგიის ზუსტი აღწერაც; ეს კი ეართნის მღწვებზე მოუთხოვს. მაგრამ ეართნის მონამოხელებს არ ესმოდთ თუ რა იტულისხმებოდა განსხვავებაში სახელდუბას და ფლექსიურ სახელთა შორის. მისი შესდგომი გრამატიკოსები განსხვავებებს

საქართველოს
საგარეო და პირდაპირი
კავშირების
სამსახური

საგარეო და პირდაპირი
კავშირების
სამსახური

ლესიანა და სიმეონის
ქმალდაცვა

დღენი იყენნ დადეკტროსების სემანტიკური ტრადიციებით. ისინი დინგვისტების სემანტიკური ტრადიციებით, ისინი დინგვისტურ მოფლენებს სემანტიკური ან ფუნქციური თვალსაზრისით ახილავენ, ხოლო ფორმის საკითხებს უნიშვნელოდ მიიხედვენ.

ცდლობდა რა დაეღვინათ თუ რა ერთეულები შეიძლება შევიდარიოთ - ვარონა პითაგორას კიდევ ერთი ცნება - პროპორციები შემოიტანა. თუ პითაგორა პროპორციებს მათემატიკაში, გეომეტრიაში და მუსიკაში იყენებდა, ვარონა მათ პოეზიას ენაში ცდლობდა. მან შექმნა სისტემა, რომელსაც ახვ ადეიქერს (X 43-4)

1	2	4	
10	20	40	
100	200	400	
[ნომინატივი ბენეტივი დატივი]			
[მამრ.]	აღბუს	აღბი	აღბო
[მდედრო.]	აღბა	აღბავ	აღბავ
[საშ.]	აღბუს	აღბი	აღბო

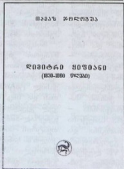
სქემის ორივე დერბი მნიშვნელოვანია. ვერტიკალურ დერბზე ხედვარათი აღბუს („ყოფილი“) სხვადასხვა სქესითაა წარმოდგენილი. იგი მხოლოდ სქესში განსხვავდება, ისევე როგორც რიცხვით სისტემაში 1, 10, 100 მხოლოდ ხდიდით. პორტიკალურ დერბზე კი რამდენიმე ფლექციური ფორმა გამოყოფილი - ნომინატივი (ჭეჭმუხვარე), ბენეტივი (ყოფილდებითი მანერვხელი) და დატივი (არბი დამატება). ეს ფორმები თვითობრივად განსხვავდებიან, რადგან მათ წინადადებაში სხვადასხვა ფუნქცია აქვთ. ანალოგიურად პითა-

გორასთან ცოფრბო 1, 2, 4 თვისობრივად განსხვავებულია, რადგან ყურადღება გამახვილებულია „ყოფილის“, „ყოფილის“ და „ყოფილის“ თვისებებზე. ამ ცხრილის მიზანია გამოკვეთოს რომელი ფორმებია შედარებადი, რომ შედარი ანალოგია არ მივიღოთ. ამის სადეკტროსივად ვარონს მრავალი დინგვისტური მავალითი მოგავს.

მთხვევად იმისა, რომ ვარონი სწორად იყო ციტრებული მომდევნო გრამატიკოსთა მიერ, მისი ამ დინგვისტური დოქტრინის ასპექტება, რომელიც მეწიეთის უნიშვნელოვანება, არ ახდენდა სათანადო შთაბეჭდილებას რომელ მკითხველზე ისინი მხოლოდ შერწყეთ სწავლობდნენ ვარონს კითხვობდნენ რა მხოლოდ მათთვის გასაგებ ნაწილებს და ტოვებდნენ მათთვის უწყველოს. როდესაც საუკუნეების მანძილზე დაციწების შემდეგ e lingua latina ბოკიონი 1355 წელს ხელახლა აღმოაჩინა, იტალიელი მუშინისტები ამ ნაშრომის შესწავლას დიდი რუდუნებით შეუდგნენ, ამ წონის ანეჭა, თუ რა დიდი სამუშაო იყო ნასატარებელი პრენსანის პერიოდის დინგვისტიკის საბოლოო ნამოვალბებამდე.

ვარონი ცდლობდა აღმოეჩინა იმის დამამტკიცებელი ფაქტები, რომ ენა იყო არა პორბითი, არამედ რვალობის გამოსატყველი. ამ თვალსაზრისით ვარონი ანტიკრობის პოზიციაზე იდგა, რაც რუნესანსამდე და მასზე უფრო გვიანდელ პერიოდამდე შემორჩა. ენის პორბითობისაგან გადარჩენის სურვილმა ვარონი აიხული ჟღერებინა, რომ ენა სხვადასხვა გზით ახსავდა რვალობის სტრუქტურას. მეოფი, რომელც მან ამისთვის აირწია, ბევრის მომტანი იყო; იგი დაუბრუნდა პორიანდელ პრინციპებს, მიმართავდა ასროვნების

სეთ გზებს, რომლებიც ასოცირდებოდნენ პითაგორელებთან. იკვლევდა რა პროპორციებს, ვარონი ვარატყვობას ანიჭებდა მიმართებას ენობრივ ერთეულების შორის და არა თვით ენობრივ ერთეულებს. ამ მხრივ, მისი მეოფი XX საუკუნის სტრუქტურალისტებს მოგვაგონებს. ვარონი დინგვისტურ ფორმის გაცილებით უფრო სუსტად სწავლობდა, ვიდრე მისი თანამედროვე ან გვიანი შუა საუკუნეების რომელიმე მეწიერი.

მოსკოვის ქართული ახალშენის თვალსაჩინო წარმოადგენლი რომანოვ პრითავი

პრ. რევიზია რანდისა

მე-17 საუკუნიდან მოყოლებული, მწვანელობის ვაშს, საქართველოს სამეფო კარის წარმომადგენლები ხშირად ავხაზინდნენ ვლჩებს მოსკოვს სამხედრო და პოლიტიკური დახმარების სათხოვნელად ან თავად ჩადიდნენ იქ თავშესაფრის საძიებლად.

პირველი ქართული დახმარება (ახალშენი) მოსკოვში შეიქმნა მე-17 საუკუნის 90-იან წლებში, რომელიც მნიშვნელოვანდ გაფართოვდა მე-18 საუკუნის 20-იან წლებში, მაშინ, როცა მუვე ეახტანე VI მრავალრიცხოვანი ახალით ჩავდა მოსკოვს.

ქართული ახალშენი მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის განვითარებაში. დროთა განმავლობაში იგი გადაიქცა ქართული კულტურის უმნიშვნელოვანეს კერად, სადაც რუსეთში გადახვეწილი ქართველები ეწოდნენ სამწევრო, სამეცნიერო, მთარგმნელობით, საგანმანათლებლო, საგანმანათლებლო მოღვაწეობას. მოსკოვის ახალშენში ქართულად ითარგმნა მრავალი დიდიკურთული ძეგლი, მათ შორის, სვინაქსარული კრებულები - „პროლოგი“, მსოფლიო ისტორია - „ქრონოგრაფი“, ყოფილიყოფრ-დაქტორი თხოვლება - „რესტავრირე“, სერბული რომანი - „ალექსანდრიანი“ და სხვ; შედგენილ იქნა სახელმწიფოებრივი - „საბარტოლერო წიგნი“, „არომეტიკისა და გუატიკრის წიგნი“; პოეტმა მამუკა ბარათაშვილმა შექმნა პოეტიკის სახელმწიფოებრივი - „ქაშნიკი“, ვახტანგ VI - ქაშის სახელმწიფოებრივი, ვახუშტი ბაგრატიონმა - „საქართველოს აღწახი“, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“; მნივე გადათარგმნა და გადაწერა „მსოფლიოს გეოგრაფია“; გადაწერა ვახტანგ VI დეკლხეხი და პოეტიკა, აგრეთვე, „ქარ-

თლის ცხოვრება“ და სხვ. მე-18 საუკუნის 30-იან წლებში მუვე ბაქარის სახახელში მოეწყო მცირე ობსერვატორია.

საქართველოს კულტურულ ცხოვრებაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო 1705 წელს მოსკოვში პირველი ქართული წიგნის - „დავითანის“ გამოცემა, აგრეთვე, 1730-1737 წლებში დაბოუკიდებელი ქართული სტამბის შექმნა, რომელშიც დაბეჭდა ძველი ქართული კულტურის მთელი რიგი უმნიშვნელოვანესი ძეგლები.

მოსკოვის ქართული ახალშენის წარმომადგენლები აქტიურად მონაწილეობდნენ რუსეთის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებაში. ქართველთა სამეფო კარის ბევრი წარმომადგენელი მჭიდრო კავშირში იყო რუსეთის სამეფო კართან და მისი დიდი პატივისცემით სარგებლობდა. ისინი გამოსრუდნენ თავიანთი აღზრდითა და განათლებით, ასრულებდნენ რუსეთის სამეფო კარის დიპლომატიური ხასიათის დავალებებს, აქტიურად მონაწილეობდნენ რუსეთის არმიის გარდაქმნაში, აღსანიშნავია, რომ რუსული არტილერიის შექმნაში დიდი წვლილი შეიტანეს ქართველმა ბატონიშვილებმა - ალექსანდრემ და ბაქარმა, რუსეთის არმიის გენერალმა ურთოდ დავიანამ და სხვ. მე-18 საუკუნის 30-იან წლებში შეიქმნა ქართველ პუხართა პოეტიკა.

მოსკოვში მცხოვრებ ქართველ მოღვაწეებს მჭიდრო კავშირი ჰქონდათ პეტერბურგის მეცნიერებათა აკადემიასთან, განსწიხლ რუს მეცნიერებთან - მიხეილ დომინიხოვიანთან, ვახხე ტატიშჩევიანთან, თეოფანე პროკოპოვთან და სხვ. მოსკოვის უნივერსიტეტის პირველ ქვედმოქმედთა შორის მოიხსენიებოდა გენერალ-ანსმეფი ვაიარგი ბატონიშვილი. დიდი თვარტის პირველი დახის წევრი იყო ნიკოლოზ ხანდუკელი (ნახანდუნივი). მოსკოვის ქართული ახალშენის მრავალი წარმომადგენელი ვახდა რუსეთის გამოსწიხილი ხამ-

ხერო, სახელმწიფო და სასოფლო მოღვაწე. ქართული ახალშენის საქმიანობაში დიდი წვლილი შეიტანეს ქართველმა სახელმწიფო მოღვაწეებმა. ესენი იყვნენ ღრმად განსწავლული პიროვნებები, კუშიარატი ქრისტინაძე, უდიდესი პატრიოტები, საქართველოს სამეფო დინასტიის ერთგული და თავდადებული მსახურები, საქართველოს ეროვნული ინტერესების თავგანწირული დამცველები. სწორედ მათ რიცხვს მიეკუთვნება მე-18 საუკუნის პირველი ნახევრის ცნობილი სახელმწიფო მოღვაწე, მწერალი, მწიგნობარი და დიპლომატი მიტროპოლიტი რომანოს ერისთავი. სამწუხაროდ, მისი ბიოგრაფიის სრულად აღდგენა ვერ ხერხდება. ცნობები ამ პიროვნების შესახებ ძირითადად გაბნეულია რუსეთის იმპერიის ხინჯის არქივის საქმეებში. ცალკეული ცნობები, ხშირად ერთობისაწინააღმდეგო და ურთიერთგამომრთხიციე კი, შეიძლება მოიძებნოს იქნეს აგრეთვე თანამედროვეთა მამოწერასა და იმ ეპოქის საერო ხელისუფლების დოკუმენტურ მასალებში. წვეთების ხელმისაწვდომი მასალების დეტალურმა გაცნობამ და მათში მოცემული ცნობების შეჯერებამ საშუალება მიეცა აღვეყვანა მიტროპოლიტ რომანოს ერისთავის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი ეტაპები.

რომანოსი არავის ერისთავის, ვიოტის შვილი იყო. ჯერ სულ ახალგაზრდა იგი ბერად აღიკვეცა და იყო გარეულის მონასტერში, სადაც 12 წელი დასვა. თავისი ნიჭით, მახელგონიერებითა და სარწმუნოებისადმი ერთგულებით მან თავიდანვე მოიქცა ეკლესიის მესვეურთა ყურადღება და სულ მოკლე დროში იგი უკვე მოიხსენიება როგორც არქიმანდრიტი, სამთავისის ეპისკოპოსი, არქიპისკოპოსი და ბოლოს – სამთავისისა და ვიოტის მიტროპოლიტი. 1722 წელს ქართლის მეფის ვახტანგ VI-ის საგანგებო დაავალებით რომანოსი მოსკოვს გაემგზავრა. როგორც მოძებნილი მასალებიდან ჩანს, მას უნდა მიემსახურებინა ნადავთი რუსეთსა და საქართველოს შორის სამხედრო-პოლიტიკური კავშირის დასამყარებლად. რადგან იმ დროისათვის ეკლესია მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა რუსეთის სახელმწიფოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში, რომანოსს, როგორც მადლიერ რანგის საეკლესიო მოღვაწეს, უპირველეს ყოვლისა, ურთიერთობა უნდა დაეჭარბებინა რუსეთის ეკლესიის უმაღლეს წარმომადგენლებთან. მიტროპოლიტი რომანოსი მადლმა საეკლედ

სიორ წვეტბა დიდი პატივით მიიღეს, მოსკოვში დონის მონასტერში დააბინავეს და ვახტანგ VI-ის ვიოტე დაუწამეს (100 მანეთი წელიწადში). ეს უნდა ნათავადოს რომანოს ერისთავის პირველ ნაბიჯებად მის დიპლომატიურ ხარბივლეს.

1724 წელს მოსკოვს დიდი ამალით (1200 კაცზე მეტი) წავიდა ქართლის მეფე ვახტანგ VI, რომელსაც გამოუყვეს მიწები პრესნაზე (აქ შეიქმნა ქართველების დიდი დასახლება, რომელიც შემდგომში „გრუსინის“ სახელწოდებით იყო ცნობილი). ვახტანგ VI თან ახლდა ტახტის მემკვიდრე ბაქარი, გრუსინსკების გვარის ფუძემდებელი, შემდგომში რუსეთის არმიის ცენტრალი, სასოფლო მოღვაწე ბაქარს ცნადა მეფეა რომანოს მიტროპოლიტის და – ანა ერისთავი.

რომანოსი ძლიერ იყო დაახლოებული ვახტანგ VI-ის სამეფო კართან, განსაკუთრებით კი თავისი საძმოსთან – ბაქარ ბატონიშვილთან. მიტროპოლიტი რომანოსი 1730-1740-იან წლებში უშუალოდ ვახტანგ VI-ის, შემდგომ კი მეფე ბაქარის დაეალებით რამდენჯერმე წაყვია სამშობლოში როგორც დიდი ნდობით აღჭურვილი პირი. 40-იანი წლების ბოლოს, საქართველოში მისი ბოლო ჩახვედისას, მიტროპოლიტ რომანოსს მამული დეკების მიურ აოხრებული დახვდა დედა, ძმები და მოველი ნათესაობა ამოკვეტილი, მოსახლეობა – ტყვედ წაყვანილი. თვით მის საცოცხლესაც საყრდნე ვერცხვებოდა. რომანოსმა დიდი წვადებით დააღწია თავი განსაცდელს და მოსკოვს წაყვია, ამჯერად მოსკოვს დაბრუნებული რომანოსი პრესნაზე, იმ დროს უკვე „გრუსინის“ სახელწოდებით ცნობილ ქართველთა ახალშენში დასახლდა და, ღუთისმსახურებისთან ერთად, აქტიურად წაება ამ ახალშენის მრავალმხრე კულტურულ და სასოფლოებრე საქმიანობაში. ამასთანავე, მიტროპოლიტი რომანოსი ვახტანგ VI-ის დაეალებით დიპლომატიურ მოღვაწეობას განაგრძობდა. ახე, მაგალითად, 1733 წელს იგი ხუტინკვო დაეალებით არქიპისკოპოს იახებ დიმიტრიანთან ერთად მიუწინებელი იყო კეტერბურგს, სადაც ერთი წელი დაყო.

მიტროპოლიტ რომანოსს დიდი დავალი მიუბღვის მოსკოვში ქართული სტამბის შექმნის ორგანიზაციაში და აქ დაბეჭდილი რედაგიური ხელისუფლების წევრების საქართველოში გადასახენაში. რომანოს ერისთავის განსაკუთრებული სრუნის საგანს შეაფერხდა მისი

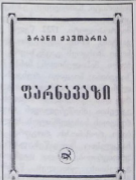
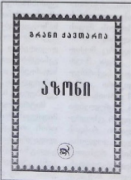
მშობლიური დივიზიონის გარეჯის მონასტერი. სამშობლოში ჩამოსვლისას მას მონასტრისთვის ყოველთვის წამოქმენდა თავისი ხარჯით გადაწერილი ან ნაყიდი ხელნაწერი ძეგლები და ნაბეჭდი წიგნები.

რომიანოსის პიროვნების ნათლად წარმოსახვნად მტკად მნიშვნელოვანად მიგვაჩინია ერთი ეპიზოდი მისი ცხოვრებიდან, რომელიც მას, ზეუნი აზრით, ახასიათებს არა მარტო როგორც დიდ პატრიოტსა და საქართველოს დიდ გულშემატკეარს, არამედ საქართველოს სამეფო დინასტიის პირდაპირი შტოს უერთგულეს ადამიანსაც. ეს ეპიზოდი საქართველოს საეკლესიო და საერო საზოგადოებაში საუკუნეების მანძილზე არაერთგვაროვან შეფასებას იმსახურებდა. საქმე შემდეგეთა: ზე. 312 წელს, მირიან მეფის დროს, კაბადოკიელმა ნინომ, შემდგომში წმინდანად შერაცხულმა, საქართველოში მოიტანა ქრისტესი ჯვარი და მთელი საქართველო ახიარა მართლმადიდებლობას. ეს ჯვარი, „ადაბადების“ მცხეთური ვარიანტის მიხედვით, ნინოს გადასცა ღვთისმშობელმა, ჯერ კიდევ მისი იერუსალიმში ყოფნის დროს. ჯვარი წარმოადგენდა ღვთისმშობლის წმინდა თმით ჯვარედინად შერეულ ვახის ორ შტოს. წმინდის ანდერძის მიხედვით, მისი საეკლესიოს შემდეგ ჯვარი გადაეცა ქართველ მეფეთა სამეკლედროს მფლობელობაში და 541 წლამდე ინახებოდა მცხეთის საპატრიარქოს ტაძარში. ქართველი ხალხისათვის ეს ჯვარი იყო წმიდათაწმიდა და ძნელდებლობის გამოსახვა საგანგებოდ უფროსილდებოდნენ. იგი არაერთხელ მიუვალ მოთბეში შეუფარებიათ. როგორც ცნობილია, XVIII საუკუნის შუა ხანებში საქართველოსთვის ძვირ მისე პერთოდ იყო გარეშე მტრების გამუდმებულ შემოხვევებს, მარცვას, ტყველ წაუვანას, შიდა აშლილობას, რწმენის შესუსტებასა და, რასაკეორველია, თავად რომანოსის კრისთავის ოჯახის უბედურებას არ შეიძლება არ გამოუწვია დრმად მორწმუნე და დიდი პატრიოტის გულში შიში ამ წმიდათაწმიდა ჯვრის უსაყრთხოების გამო აღბათ. სწორედ ამით შეიძლება აიხსნას ის, რომ 1749 წელს რომანოსის ვარჯული

ტანი საქართველოდან ეს ვროვნული საჯრე და ჩაბაბრა ბაგრატიონთა პირდაპირ შეკევიდრეს - მიუე ბაქარს. ქართველთა მეფეებს - თეიმურაზ II, ერეკლე II და გიორგი XII არაერთხელ მიუწართავთ ვახტანგ VI-ის მიეკვიდრებისათვის თხოვნით ამ ვროვნული განისის საქართველოში დაბრუნების შესახებ, მაგრამ ამაოდ. რუსეთში ჯვარი ინახებოდა გრუსინსკების მამულში - ნივეგოროდის გუბერნიის სოფელ დიკოვოში. 1801 წელს ბაქარის შეიღოშვილმა - გიორგი ალექსანდრეს ძემ იგი მიართვა რუსეთის იმპერატორს ალექსანდრე I, რომელმაც ინება ამ ჯვრის რუსეთთან ახლადშეერთებულ საქართველოსთვის დაბრუნება.

განსაკეორებულ კეორადლებას იმსახურებს მტრობილიტ რომანოსის სამწერლო მოღვაწეობა. იგი იყო გარეჯის დიტეარტურული სკოლის წარმომადგენელი და მტკიცედ იცავდა ამ პერთოდის პათეოგრაფიასა და კიმწეორაფიასი დამეკვიდრებულ კანონებს. რომანოსის ხეყარულსა და პატეიხსკემის დავით გარეჯის მონასტრის მიმართ აღატურებს მისი დიდი ინტერესი გარეჯელ მოღვაწეთა ცხოვრების მიმართ. მისკეფში ყოფნის დროს, 1722-1726 წლებში მან დაწერა დავით გარეჯელის პრაფრასული ცხოვრება, დოღოს ხეინაქხარული საკითხავი. მისივე კალამს ეკუთვნის „აღალობანი წმიდისა მამისა ზეუნიისა დოღოსი“. ეს საგალობელი მნიშვნელოვანია არა მარტო რელიგიური, არამედ ისტორიული თვად საზრისითაც. მასში სრულიად ახლებურადია გაშკქებული საქართველოს წმიდა მამების მოღვაწეობა და მისნად ისახავს

ახალი წიგნები

მწვანეების გამს ჭეჭვანაში პატრიოტული განწყობილებების გაძლიერებულ პროპაგანდას. რომანიუს ერისთავი განსაკუთრებით ცდილობდა, ხაზი გაესვა წმინდის მოღვაწეობის ამ მხარისათვის, რომელიც მიმართული იყო გლეხის განმტკიცებისაკენ და წარმოადგენდა მას როგორც საქართველოს ჭეშმარიტ სულიერ წინამძღვარს.

გარეჯის კულტურული კერისადმი დიდი მადლიერება და პატივისცემა რომანიუს ერისთავს მოელო ცხოვრების მანძილზე გასცვა. ამაზე შეტყუვლებს აგრეთვე 1738 წელს მოსკოვში დაწერილი წმიდა მამათა ცხოვრების წიგნი. ამ ნაწარმოების ხელნაწერის ერთ-ერთ ეგზემპლარს, რომელიც ინახება საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის კამელოდის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტში, აქვს თვით ავტორის მიერ გაკეთებული მინაწერი: „წმინდანო ორმოცნო მამანო ჰქვის შეგვინთ ცოდვულსა შთაფარებისკოპოსს რომანიუსს, რომელმან სურეყოლითა ფრადითა აღწერე ცხოვრება თქვენი მოსკოვსა სამეფოსა ქალაქსა შინა წელსა 1738“.

მიტროპოლიტმა რომანიუსმა საქართველოს სულიერ აღორძინებასა და ერთიანული თვითშეგნების განმტკიცებას მიუძღვნა 1745 წელს შეჭრილი საეკლესიო დოკუმენტო კრებული „წინწილი დაღადებისა“. მასში მოთავსებულ თხზულებათა დანიშნულების შესახებ ავტორი ასე მოგვითხრობს ეს წიგნი „ტყხილია შეხიანი შათისის, რომელთა მტკიცედ არა უპყრის სიტყვანი ჭრისტესნი და მამათა და მოწამეთანი, არამედ თვისთა მეცდითა მესულარობენ და გარეშეთ წიგნებთა იმოწმებენ და ეძებენ და გამოეძიებენ ცუდთა და ამართა საძებელთა“ და ის „არა თუ თვისთა მეცდითთა და სიბრძნითა ნახლადრი, ანუ თუ სემოხითა და მოგონებთათა ახალი რაიმე და თვისიგან ნახსობრისა“, არამედ თვი

შუჯავს ხაზარბიდან, სამოციქულოდან, დაციონიდან და წინასწარმეტყველოთაგან ამოურებული ადგილებს დიფამატური თუ მორალური ხასიათის დებულებების შესახებ თხზულება მიმართულია „თავისუფალი“ აზროვნების წინააღმდეგ, რომელმაც მე-18 საუკუნეში ევროპული კულტურის შევიდევნით ფეხი მოაკიდა ქართულ საზოგადოებაში.

საინტერესოა, რომ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის კამელოდის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტში დაცულმა „წინწილი დაღადებისას“ ხელნაწერმა შემოგვინახა აკვარელით შესრულებული რომანიუს ერისთავის პორტრეტი.

კვრადლებას იმსახურებს აგრეთვე „ქრონოგრაფის“ ხელნაწერთა ერთ-ერთ ვარიანტზე მიტროპოლიტ რომანიუსის ხელთ შესრულებული მინაწერი (1722 წ.), რომელიც წარმოადგენს მას როგორც ღრმად განსწავლულ მწიგნობარს და საეკლესიო დიპლომატიურის კანონების კარგ მკვლევარს.

მიტროპოლიტ რომანიუსის გარდაცვალების თაობაზე ორი ევრსია არსებობს. ერთის მიხედვით, რომანიუს ერისთავი ბილოს მაინც დაბრუნებულია საქართველოში. თუ გარდაცვლიდა გარეჯში და იქვე დაკრძალავით. ამ ევრსიის სახარებელად შეტყუვლებს რომანიუსის ნაწარმოების „წინწილი დაღადებისას“ ერთ-ერთი გვიანდელი მიხედვითი მინაწერი: „რომანიუს ქართული მიტროპოლიტი ასაფლავია დავით გარეჯის უღაბნობა შინა, წმინდა ნიკოლოზის ეკლესიასა შინა, სადაც ცხადად იხილვების შიხი საფლავის ქვა“. მეორე ვერსიით, უკანასკნელად სამშობლოდან რუსეთს გამგზავრებული რომანიუს ერისთავი ვოლგისპირეთს მიღწეული გზაში გარდაცვლიდა და ასტრახანის მიძინების ტაძარში დაუკრძალავით. შუბლზე კი თათქის შიხი ნემში ასტრახანიდან დავით გარეჯის მონასტერში გადმოუსვენებთათ. რაც შეეხება დავით გარეჯის მონასტერში არსებულ საფლავის ქვას, როგორც ირკვევა, მიტროპოლიტმა რომანიუსმა შშობლიურ დავით გარეჯის სამონასტრო კომპლექსში (წმინდა ნიკოლოზის საყდარში) ადრევე გაიშინა განისხვენებული და საფლავის ქვაზე წარწერაც გააკეთებინა. სამწუხაროდ, ამ ევრსიებიდან რომელია მართალი, დღემდე დადგენილი არ არის.

0000 00000000

**ტაბიშული
მონობასტია**

მარტოსული ადამიანის პრობლემა ილია ჭავჭავაძის „ოთარანთ ქვრივის“ მიხედვით

თეატრალური

მარტოსული ადამიანის პრობლემა ყოველთვის იყო და არის დიდ ხელოვანთა ამოუწურავი ფიქრის საგანი. ამის კვადლობაზე მარტოობის თემა ყოველი გამორჩეული ინდივიდუალობის მქონე მწერლის შთაგონების თემაა. იმდენად მნიშვნელოვანია აღნიშნული პრობლემის ღირებულება, რომ მისი სულიერად სასიცოცხლო, შემოქმედებითად მიამბუღისიერებელ ძალას აღიარებდა და აღიარებს ყველა ცნობილი ხელოვანი და ფილოსოფოსი.

ქართული ხინამედივიდან საქარისია გავიხსენოთ გენიალური მარტოსული - ჭაბუკი მგოსანი ნიკოლოზ ზარიაშვილი.

მარტოობის შემოქმედებით ღირებულება კარგადაა გაეცნობიერებული ვაგაფშაველას უბრწყინვალეს დეკსში „მარტოობა“. ხოლო მისი ეპიკური შედევრები ხომ ტრავმული შუქით განათებულ დიდი ძაღვებით დაჯილდოებულ, გამორჩეულ მარტოსულ ძლიერ პიროვნებათა ხედვის აბოლოვებაა, იქნება ეს ალუდა ჯიჯოლა, დეკსში თუ მინდია...

ამიტომაც მართებულად ფიქრობს ახალი დროის ექსისტენციალური ფილოსოფიის თეატრალური წარმომადგენელი ნიკოლაი ბერდიაევი, რომ „მარტოობის თემა ძირითადია, საპირისპირო შემტრუნებელი მსარე ამ თემისა თანა ხიარობაა, განმარტოება ანუ გაუცხოება და თანადგობა-თანა ხიარობა აი, მოაქარი ადამიანურ არსებობაში, რომლის გარშემო ტრიალებს აგრეთვე ადამიანის მოვლი რელიგიური ცხოვრება“. ესაა წყონდ ის სულიერი მდგომარეობა, რომელსაც მოასწორებენ მსაკეთი „გაუცხოებად“ წოდებულ თანამედროვეობის ერთ-ერთ რთულ პრობლემას.

როგორც ყოველ დიდ მწერალს, ბუნებრივია, ეს პრობლემა აუქრებდა ისეთ ხანტერესო მოასწორებდა და შემოქმედს, როგორც ილია ჭავჭავაძეა. ამიტომაცია, რომ ქართულ ლიტერატურათმცოდნეთა მიწინავე ნაწილმა შენიშნა კიდევ აღნიშნული მართლაც „წყველა-კრულეიანი საკითხის“ ანუ „გაუცხოების“ პრობლემის არსებობა ამ დიდი მწერლის შემოქმედებაში და საგანგებოდაც გახაზა მისი მნიშვნელობა. ამას დასტურებულს მკვლევართა ერთ-ერთი ხერხიწული მოასწორებისა და მკვლევრის აკაკი ბაქრაძის დაკორექცია, რომლის მიხედვითაც ეს წუთისოველი უთაებლო და უსწორმასწოროა. ამქვეყნად ყოველი კაცი ცოფაა. ვინც მოკვდა, თავისთავის მოკვდა.

და ყოველთვე ეს შედეგია იმისა, რომ ადამიანსა და ადამიანს შორის, ადამიანისა და ხაზოგადობას შორის არ არის კონტაქტი, სიტყხილია ხიდი. ასე და ამრთავდ, დაიხმის „ოთარანთ ქვრივში“ დღევანდელი ტერმინებით რომ ეთქვათ, უკონტაქტობისა და გაუცხოების პრობლემა.

გაუცხოება ყოველსმომწყველია, ხიდი ხაგე ხილია, როგორც ხედახსხეა წოდების, ისე ერთი და იმავე კლახის წარმომადგენელთა შორის. უფრო მეტაც დუდასა და შუდის შორის“.

ხედა შემოხევეაშიც ხაგანგებოდ იქნა ამ მომენტზე კურადლება გამახელებულა, როცა გარკვეული თქვა, რომ „ადამიანთა თანაბარღირებულების საკითხი, ადამიანის შინაგანი ღირსებების დანახეა და აღიარება და მისი ასე დაფასება ყოველთვის იქნება განხჯისი და მოწონების იბიექტი, რომელმა მოძღვრებამ, რომელმა წუობამ მოახერხა მაინც ადამიანთა შორის უთანაბრობის მოსპობა, ხიდატეხილობის პრობლემის გადატრა“.

თხვე აუტორის დაკრებობთ ცნობილი მკვლევარი დიდი მინაშეული, როცა წერს: „ჯერ კიდევ კრცა აბაშიძის დროიდან ცნობი-

ლია, რომ ხიფატიზაციის პრობლემას „ათარაიანთ ქრთვში“ აქვს სხვა ასპექტიც - ასპექტი სასოფლო-აღმამიანო მეურნეობისა და მარტოობისა, რაც სოსია მეწისქვილის ტრაგედიის სახით იმდენს, პირველ ყოვლისა, თავს და ათარაიანთ ქრთვის, ვითარცა დედის ტრაგედიის სახითაც. შვედის აზრით „ეს - ხიფათობით და წვევლას-კრულვითი საკითხიც ღვას უთავბოლო და უსწორმასწორო წუთისოფლში“.

როგორც ვხედავთ კაბაშაძის აზრს დღევანდელი სამეცნიერო აზრი მოდლიანად იხიარებს. ამ აზრის მიხედვით, გაუცხოება, სოსია მეწისქვილის მხატვრული სახის სექციფიკაა.

საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ ილიას შრავალ ნაწარმოებში არის მარტოხელ ადამიანთა სახეები. თავისებურად მარტოა და, ამდენად, ერთგვარად „გაუცხოებულ“ სასოფლო-აღმამიან ვარდევით თუ თავისებურად, რაინდული იდეალისთვის მსხვერპლ შეწირული მეფე დიმიტრიც.

ილიას ნაწერებზე დაკვირვება იძლევა საფუძველს ვიფიქროთ, რომ მარტოხელობა, მარტოობა მხოლოდ რწეულია ხედავია, მისი განცდა უფრო კიდევ ჰაბუკ კოტს აქვს, როცა იტყვის:

„ვიდექ მარტოა და მთების ჩრდილი“.

ან „ამდენ ხელსში კაცი არ არის

რომ ფიქრი ვანდო, გრძობა ზემე გაეუზიარო“.

ყველაზე მკაფიოდ აღნიშნული პრობლემის ღრუბულება, ილიას შემოქმედებელ თხზულებაში ათარაიანთ ქრთვში“ გამოიფინდა. მარტოხელობა აქ არა მხოლოდ ვითარგი, არამედ თუთი ათარაიანთ ქრთვაც, რომელიც ბუნების უდამბოვლი, მაგრამ აუცილებელი კანონის გამო ეკლად გამოიყოფება ექსოსთან მიმართული, ხურჯინმოკიდებული, ხიფათობით აღტაცებული ვითარების მეურნეობად დატოვებული დედა, რომელსაც მწარე ფიქრები ეფუძლება - „ისე წავიდა „უკან არ მოსვლდა!.. დაიკუნება დედა, მწყნარ მიჯის, თათქის ძაფიც არ იტყვას, სხვაგან მიდის, თათქის თათქთ ვეწვიანო, ვინ ვისთვისაა, - რა საკითხავა დედა შევილიაში?.. ვინ, რომ საკითხავი ეფუძლება! ამის ჭიდილია თურმე დედა-შვილობაც“.

„აქ დედა-შვილის გამოთქმე ძილად ფსიქო-ბიოლოგიური ფაქტორი მოგვევლინა“.

„აქვე მარტოა და ვეკლასაგან გაუცხოებულო ამ დიდებული ნაწარმოების ერთი საინტერესო პერსონაჟი სოსიაც.“

სოსია მეწისქვილეს ბევრი კრიტიკოსი თვლის საინტერესო სახედ, ოღონდ მისი სახე-სახაათის მხატვრული დატვირთვა ეფიქრობთ, ბოლომდე მარტო არ არის სათანადო სიუხადით ნაფუფუნო.

სოსია მეწისქვილის სახეს ნაწარმოებში ერთბაშად ფილოსოფიურ-ფსიქოლოგიურ ხიმაღლეს აქვებს.

შეიძლება ითქვას მეტიც: თუ მანამდე შექმნილ ნაწარმოებებში მხოლოდ ცალკეულ მოტეხებზე იყო აქცენტი გაკეთებული, ვინაი, ბატონისა და ემის მძაფრო

ერთობობა („კაკო ყანილი“ „გლახის ჩაამბობი“), სიგრულთა და შინაგულთა ფსიქო-პოლიტიკური დეფილიცია („კაცია-ადამიანი“), განდევნილობისა და ცხოვრების განტყვევის, პასუხი ცხოვრებისეული პოზიციის კრიტიკა („კანდელო“) და ა.შ. ათარაიანთ ქრთვი“ პირველი და ერთადერთი თხზულებაა, სადაც „სოციალური პრობლემა ფილოსოფიურ პრობლემაში ვადახრდება და ამის გამო ქმნილება პოლითემატური წყობისა გახდა.

რა თქმა უნდა, მარტოობის განცდა-შეწეება, ადამიანის ერთგვარი „გაუცხოება“ ილიას სხვა ნაწარმოებშიც შეინიშნება კერძოდ, მოთხრობაში „სარბობელაზე“, ამიტომ საყურადღებო ბუნებრივია, რომ ათარაიანთ ქრთვში“ მწარე ინტერესს ინარჩუნებს მწერალი აღნიშნული პრობ-

დემისხადი. საქმე ის არის, თუ ამჯერად გავიხსენებთ, მარტოობის განცდას, რაც ქვრივი ქალისა და სოხის სახეობით არის წარმოსახული, ქნილუბის მხატვრულ ანსამბლში, მოდიან სტრუქტურაში რა ფუნქცია აკისრია.

სენი აზრით განმსოლოებულ, სასოგადოებრივად გაბრუნებულ, მარტოსულ ადამიანს ნაწარმოების სოციალური დონიდან ფედოსოფიურ დონეზე ამდგომებს მხატვრული ფუნქცია აკისრია. სოციალურ პრობლემას, კლასთა ეკონომიკურ-იურიდიულ-სამართლებრივ დაპირისპირებას, აგერონი სახეობით გასაგებ, თოლად შეხამწნეუ, ადამიანურ ურთიერთობათა ცნობიერების ხედაპირზე ამოსიდულ და თოლად დახანახ, ასევე შედარებით ადვილად გამოხასწორებულ მოედენად სახავს. თუმცა ამ „ჩატეხილი ხედის“ გამროულებას დიდი წყაღება და ფახიზი სტრადება (იხილეთ მოთხრობის მოელი თავი „ჩატეხილი ხედი“), მაგრამ ეს მინც აღზრულებადია, გამოსწორებადია; ამ ხარვეზის ამოსესება საყუბობთ შეხაღლებულია, იგი ადამიანურ ძაღებს არ აღემატება. ამიტომაც უნ როდია „წყველა-კრუღუიანი საკითხავი“, მაგრამ არის ადამიანურ ურთიერთობებში კოდე რაღაც, უფრო როუღი, რომელსაც დეთის ხელი ურვეია და რომელიც არ ემორჩილება ეკონომიკურ რეფორმებსა და სოციალურ რვეილუციებს, ქვეწის კოლი-

ტიკური მოწყობის პარმონიას და-რაც სწორედ, რომ „წყველა-კრუღუიანი საკითხავი“ და ამიტომაც თავისი არსით ფედოსოფიურ-ფსიქოლოგიური ფენომენია - ეს განხლავთ თვით ურთხა და იმავე კლასის შიგნიო ადამიანთა ურთიერთობების მოუწესრიგებლობა, პაროუნული გაუცხოება და ურთიერთის ვერგაგება. ამ „წყველა-კრუღუიანი საკითხავს“ სწორედ „უნიშენელი“ პერსონაჟი ხოსია მეწიჭვილე წამოტრის.

შემთხვევითი როდია, რომ ეს პერსონაჟი მოელი თავისი „როსტიმ“ სწორედ იმ თავში წარმოდგება, რომელსაც დიდი იღია „წყველა-კრუღუიანი საკითხავს“ უწოდებს.

ყველაფერი ეს რომ კანონზომიერად გაავითვალისწინოთ, საჭიროა ერთმანეთს შევეპირისპიროთ ირი წყვილად გიორგი-კესო და სოსია-ოთარაანთ ქვრიუთ.

ამ შეპირისპირება-პირადულში, გეგონა, ბვერ რასმე საგუღისხმოს ამოვიკითხავთ.

მოთხრობის მიხედვით, გღუხკაც გიორგის თავადის ქალი 3 წლის მანძილზე უგვარდა, სოსიას ოთარაანთ ქვრივი - 30 წლის განმადელობაში.

ვევიკრობთ, ეს შემთხვევითი როდია; ურთი მხრივ, ხამი წელი, მეორე მხრივ ათეჯერ მეტი დრო - მოელი ოცდაათი გრძელი წელიწადი, მოელი სიცოცხლე!

გარდა ამისა, საქმე ისეა დახატული, რომ ბოლოს ყველამ თავში ხელი შემოირტყა: გიორგი ხამი წლის მანძილზე თავს ეღღუბოდა კესოს და ქალიშვილი კი ვერაფერს მიუხედა. უნ რაღა სამართალია?! მაგრამ, თურმე, მწერადს ნენთვის მხატვრული სიურპრისი აქვს მიშხადებული და ვერ კი მივმადარებოთ. ეს სიურპრისი მან სულ ბოლოს, მოთხრობის ფინალში, შემოგვთავაზა, როგორც გარდაუვალი საბრადღებო დასკვნა:

თქვე კაი ხელხი, რა გასაკვირია, თუ მადელი კლასის წარმომადგენელ ქალს დაბალი წლის ეავისათვის 3 წლის გულმხურვალბაზე არ გაუცა პახუხი, როცა ურთი და იმავე კლასის ორ წარმომადგენელს, ერთმანეთის ტოლსა და სწორს, ერთურთის ფუფოს, 30 წლის თავდადაგული სიყვარული გაუუქმებიათ?! მართლაცაღა, სოსია მეწისჭვილე ხამი ათეჯერად წლის მანძილზე ერთუღღუება თავის სიყვარულს, თავისი გუღის მურახს, სოლო ოთარაანთ ქვრიუმს არა თუ არ უახუხა მის, არამედ ახლთსაც არ გაიკარა. კოდე მეტე სწორედ მაშინ, როცა მკვედარ შეღის გღოფობდა, გღოფის თანამონაწილეობასეც კი უარე

უთხრა საბრალლო ბერიკაცს და ოთახიდან გარეთ გამოაგდო, ოთახიდან ქერიც „სიჩქე დაუცა ხელახლად შეიღოს გაცივებულს გულს და ტირილი კ ანა მარტო ქვითქვითით გოვდება-ღა ისმოდა.

- ეჰო, ეჰო, ეჰო! - გაიხმა ოთახში ბღა-ვიღსაყით ვიღაცის ტირილის ხმა.

- ოთახიდან ქერებმა ოუციხო და თვალი წვრობით მოატარა ოთახში.

ერთადერთი ხანივლი ბუერს არას ანათებდა ფართო ოთახში და ნამეტნავედ ერის კუთხეში მხნელოდა. აქ მობუზული კაცი დაიანახა ოთახიდან ქერებმა.

თავის უნებური კაცი ნახა თუ არა, გულწილი დღვა უცბად ისევ მკაცვ ოთახიდან ქერივად გადაიქცა.

- შენ ვიღას მეტყობა ხარ? - შეხვედრა ოთახიდან ქერებმა გაჯერებთ.

- შენს საცოდაობას ვეღარ ვაქუსედ, ტირილი ველო მომეხვინა და არც მე მინდოდა, ტირილი წამხვდა და ძროხასაყით ბღაიულს მოყვე ეს ოხერ-ტიალი...

- ბერე აქ რას უღვიხარ?

- მარტოდ შემეცოდე კოქი - უცხო ხახვია, ესეც ადამიანია, წყაღს მიიცი შივაწუ-ღი-შეოქი.

- ვინა ხარ?

- სხვია.

- ვინ სხვია?

- თუ გაგონდები, კარგია, თუ არა-ღი, მიიცი დმერომა ვიღსინოს, თუ შეუღის მერმედ კლევ რამ საღხენი დაგრძენია ამ წუთისოფელში.

- რატომ არ დამძინებია? ხიყვდილის მო-ღოფინი დღხნა თუ არა გგონია!

ბუებრი შეწისქვილვ რიცა ვეღლიან გაჯოფ-ნენ, სხეებს არ გახულოდა და იქ ბნელს კუთხეში ქერდულად მიმალულყო, წინანდუ-ბურად მობუზულა.

- წაღი, აქ შენ ადგილი არა გაქვს. - უთხრა ოთახიდან ქერებმა - მარტო მინდა ვიყო...

- შენი ნებაა, წაეად და კარებს უკან ძიღლ-საყით მივედებო, თუ რამ დაციტრედვს, დამო-ძახე.

- კარგი, მომშორდი!

- მაშახადამე, მწერლის მიხანი გაცხიღდა: ძიღლიან მკაცრადაც ნუ განხვით სოციალუ-რად სხედასხეა საფეხურზე მღვომ ადამიან-თა შორის ხიყვარულის ძიფის გაუბმეღობას, ნურც კესის გულს გაიკითხაყო ესოდენ მკაც-რად, რამდენადაც ხიყვარული ისეთი რიუღი, იღუმაღი, ამოუცნობი რამ არის; ურთიერთ-გაგება, ურთიერთმიწონება, ურთიერთშეცნობა

და ურთიერთგულმხურვაღება ისეთი რუბუხია, იგი თეთი ერთ სოციალურ წრეშიც კი გაქვს ბარ მიმარბობებს აკეთებო.

ერთი და იმივე სოციალური წრის ადამიან-თა გაუცხოებაზე ახივე თაქში კიღევ ერთხელ კიღდება საეღუღისქში მინიშნება, რაც, ბუნე-ბრთადა, ამტკიცებს, რომ აეტორს ამ პრობლემის ფილოსოფიურ-ესიქოლოგიური ახეკტი უფრო მხიდაღვს.

შეიღის საეღღავზე გადატყვეული და გაყრ-ული ქერების ეკამს ეყურებოდა შეწისქვილვ „სხვია შეწისქვილვს ესღა ორივე მუხლი მოე-ყარა უხულო ოთახიდან ქერივის წინ, იმხი მკედარი ხელი ხელო ეჭორა და ქვითქვითუღა ნუმაღ.

- ადვ რას ღმუე უმატრონი ძიღლსაყით! - დიხვინა მოხუცს ახაღგაზრდა ვღუხმა ბიჭმა აზნაგების სამსხარაოდ, - შერც მითამ მარტაქში ვრეღ... შენი რაი?

- ნუ ამბო მკაცს, ნემო მამავ და შეღლი! - უახსია თაქისებურად ტკბილად მოხუცმა ტირილის ხნით, - სხვა სხვის ომში ბრძენია...

იქნება კიღევ ვოქა რამე სოხიას, მაგრამ ამ დროს ხელდახელ გაკეთებული საკაცეც მო-ტიანს და, რომ მივიდნენ მკედრის ახაწეიად და საკაცეხედ დახიღებად, ვიღაცამ წაბორიქა შეწისქვილის ვეხხედ და ოთაკიღა.

- ეს ვიღა ოხერია, ვეხებში ვეღდებაო! - ხოქი წაბორიქებულმა და ღონიერად წაქრა რა ვეხი ბერიკაცსღა, დაატანა: - წაღი, იქით გაეთრიეო!

დაბორიქებული ბერიკაცი გადაიქცა ოთეღ-ხედ, რიგორც იყო, წამოღდა და, რიცა ტევეის კიღლუბს ოთეღსიგან იბერტყეღა, უთხრა ხელის მკერდელს:

- ცოცხალზე არ გამახარა წუთისოფელმა და მღეღარხვდაც აღარ მაციტრებთო! ცოდი ვარ, შეღლი, ცოდი!

მართღა რომ ცოდიო!

მაგრამ სხვა ვინ არ არის ცოდი?

ერთი ეს არის ხატირობორტო და წვეღლა-კრუღლიანი ხატიოხაყო და უთიფილო და ეს-წორმასწორო წუთისოფელში! ამიტომაც სე-სებით მართებულად გვესახება აკაკო ბაქრაძის დაციტრეება, რომლის მიხედვით „ხაღხის დამოკიდებულება სოხიასაღში უხეში, უსულ-გულს და დამცინავია. ცოცხალი სოხია შეწისქვილვ ისევე მარტოა უმატრონი, რიგორ მკედარი ოთახიდან ქერივი“.

აქ ხვება „წვეღლა-კრუღლიანი ხატიოხა-ვის“ განსოცადება.

აქ აქციენტი კცემა რამდენი-

მე საგანგებოდ შერჩეულ ცენტრალურ სიტყვას. ესენია: ცოდო, საჭირობოროტო, წყველა-კრულვინი საკითხავი, უთავბოლო და უსწორმასწორო წუთისოფელი.

ეს ის სიტყვებია, რომლებიც ქვერეპსტურ წაკითხვას მოითხოვენ.

მაშასადამე, სოხია მეწისქვილეჯერ თავისი კლასის წარმომადგენელმა, მასავეთ გლეხმა ქალმა დაიწუნა, მთელი ხიცოცხლე პტრფოდა თთარაბანთ ქეროც, მადრამ იმან ხათოფეხედაც არ გაიკარა. ასე უპასუხოდ დარწმინდი საბრალყო არსება ახლა თანახოფულე გლეხთა თანაგრძნობას მონც გამოუღისი, თლონდ აქაც ხელი მოუტარა. აქაც სხვებზე დაბალი დობე აღმოჩნდა, დაცირვისა და ქილოცის საგანი გახდა. და ამის შემდეგ მოდის პრობლემის დახმა, რაც მის გადაწყვეტასაც გულისხმობს: ამგვარი საცოდაობებით, უსამართლობებთ, გულციეობით ხაცვა ქვეჩირება - ყველა ცოდოა, რამუნადაც მოუღი ქვეჩირება უთავბოლო და უსწორმასწოროა. ყველგან და ყველადგურწო არის დიდ-პატარაობა, უფროს-უმცროსობა. ეს კი მეტად მიმიე, გადაუწყვეტელი ფილოსოფიური და, მაშასადამე, „წყველა-კრულვინი საკითხავი“.

ამრიგად, სოხია მეწისქვილის ერთი შეხედვით უმნიშვნელო ხახეს დიდი მხატვრული ფუნქცია აკისრია. იგი განსოვადების ხაშუადლება და ნაწარმოები სიცოცხლორი სიბრტყედან ფილოსოფიურ სიბრტყეში გადაიქცევა.

ესაა სადღესოდ ეხოღერ აქტუალური ეს გქისიტნციის პრობლემა, რომლისთვისაც სპეციფიკურია „გაუქცოება“. როგორც ახეთი, ეს თავისებურება კი სპეციალისტთა დაკვირვებით თურმე აუფუნება საკუთარ ადამიანურ ბუნებას“.

P. S. მზაგის თვალსაზრისითათვის ის ნ. კვარაცხელია, ფიქრები ილია ტყევეტის „ლოთარბან ქვერეცხე“, „პურვი ეროვნება“, N5-6, 1999.

ლალა მაჩაბლიანი

„მოქცევაჲ ქართველისაჲს“ რიგგეულოზისთვის

თვალსაზრისი

ნაშრომის მიზანია სიტყვიერი შემოქმედების ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციის – რიტმის გამოვლენა ძველი ქართული პროზის მხატვრობაზე. საანალიზოდ შეფარჩიეთ ვ. მ. ნინოს დგაწლის ამსახველი ძველის მატებრდულ-ტელიშური რედაქცია.

ე. დლოიაგინი საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ მოაწმუნე ადამიანის ამდღებულო ერძნობების გამოსატევა შეუძლებელი იყო პროზით და ხატბოვბდა დახვეწელ პოეტურ ენას (4, გვ. 433). უოულოდე ეს ისაზე მოუთითებს, რომ პროზაულ მტრეველებას მკვეროად გამოსატეული რიტგეულობა ახლავს.

ნინოშის ხანტრეგუხია ის ფაქტი, რომ ძველი აღმოსავლეთის ხალხებს პროზა, ამ სიტყვის საკუთარი მნიშვნელობით, არც აქონათ. განარტოვდნენ პოეტური და ხატბოვბად პოეტური ნაწარმოებები, ე. ი. ერთი მხრე, ისეთები, რომელნიც მკაცრად იცავდნენ პოეტურ წესებს, ხოლო მეორე მხრე, ისეთი თხზულებები, რომელნიც მეტ თავისუფლებას ავლენდნენ. არბებს აქონდათ მელიდარი დიტერატურა ნახვერად პოეტურის ხატვლოდებით, ხოლო მასორგულებისათვის მთელი ბიბლია წარმოსადგენდა პოეტურ ნაწარმოებს და დავოფიდი იყო დექტებად. იმ ვარჩეოთ, რომ ხაბი წინეი თობისა, იგავნი და ფსალმუნნი მინეველი იყო წმინდა პოეტურ, ხოლო ყველა დანარჩენი – ნახვერად პოეტურ ნაწარმოებებად (5, გვ. 561).

მკვლევარ ი. ვ. უოდკოვას აზრით, რიტმი და მეტრი თავის ფართო მნიშვნელობით შეიძლება გამოვლინდეს დიტერატურაში მხატვრული ნაწარმოების ყველა დონეზე – ინტონაციურ-სინტაქსურზე, დექსიკურზე, სტროფულ-კომპოზიციურზე და სინაქსურზე (6, გვ. 78). ვ. კორმუნსკის მიხედვით კი მხატვრული პროზის რიტმული ბუნების დასადგენად არსებითია, რომ იგი აგებულაა სინტაქსური უკავუების მხატვრულად მოქმობების ხარჯზე. განმეორებისა თუ სინტაქსური პარალელისმების ფონზე (3, გვ. 49).

„მოქცევა ქართლისას“ ძირითადი ტექსტი გაცუობილა ეპიკური და ლირიკული თხრობის მრაცეველობით. ახეთი მონაცეველობა, როგორც ცნობილია, ერთევერო პირბობა რიტგეულობის მისაღწევად ეპიკური ნაწილისათვის დამახასიათებელია თხრობის სისაღლე. ასეა გაცუობილა თხზულების ის ნაწილი, რომელსაც პირბობადად შეიძლება ისტორიული თხრობა უწოდოთ.

გაიკურნოს თბობის ერთი ძირითადი მახასიათებელი ამის დაკონკრეტად გადმოცემა ასეთი თხრობისას ავტორი სწრაფად ავითარებს მოვლენებს. მოვლენათბობის შიგნითაც იმას, რაც ძალიან აუცილებელია აზრის გადმოსაცემად. დღევანური თხრობის ნიმუში „შეიკვებას“ პირველად აბსოცი

პირველ, ოდეს აღუქმანდრე შეუქმან ნათესაფი იგი ღლიის შეიღობანი წარსიქისა და შე აფრა იფრა კვლარსა მას ქვეყნისისა, ისინა ნათესაფი ხასტიყრი ბუნ თურქნი...“ (I კვ 81).

გაიკურნოს თხრობა გამოიხრნევა თავისი მოვლე ჰეროიდებით. ძირითადი, რაც ესეკერი თხრობის გარეგნულ ფორმაზე მინანიშნებს, არის აბსაიცი დასაქყისი: „აჲ იყო...“ ან შიოლდე „აჲ“ კეპშირი.

გაიკურნოს თხრობისას შიავარი დაგვიტოვა მოვლის ფაქტების გადმოცემას. აქ არანაირი რთვლს არ თამაშობს და არც იფრანობა მწერლის სუბიექტური გინცა, მკითხველი თავისუფალია ასევე მსჯელობა ტონალობისიყანი.

რაც შეეხება ღირსიკვლ სტილს, იგი გამოიხრნევა მრავალფეროვნებით. მისი შიავარი ღირსებაა რიტმულ-მუსიკალური წიადსიკვლება. ნაკვლად ესეკერი თხრობისათვის დამახასიათებელი მოვლე ჰეროიდებისა, ღირსიკვლ სტილს ხშირად აბსაიცი თვისებს გრძელი ჰეროიდები. იყნ ცალ-ცალკე ნათესაბილია იფრანოფორად მნიშვნელოვანი მონაკვეთებს ღირსიკვლი თხრობისა და დავაქორღებით, რეფორ მიდწევა რიტმი.

დავაქორღები დწრადი დწადაციის დწიკვას:

„ეხედო, შეიღო ზემო, ძალხა შენსა, ვითარცა ძალხა ღომისა ძევისისა, რომელი იხასებნ ყოველსა ზედა თობიფრტესა, ვინა ვითარცა ორბო დწადა, რომელი ადვიდის ხომადღესა ავრთასა ყურთის მამდისა, და ფოველი ქვეყანა გუგახა თუღდისა მახისისა, შეურობსა მარგადიტის წწარისა, შეუყვის და განიხილდის, განიყადის ხაქნელი

ახალი წიგნები

ახალი წიგნები
წიგნების კატალოგი

მისი ციხილებრი, დინახისის, მიუტევენიხ ფრთხი შრომადება და მიმართის მის ზღადა, ეფრუი ფრს იხიფრეპა შენი წინამძღურებთა სუღისა წიადსილია“ (I კვ III).

ძირითადი, რაც აღნიშნულ დწიკვას რიც მწერლისას აბსტებს, პირველად მისი მწიდაე

რი გამოვლინებაა. აქ წინადადებები იყენებენ ღირსიკვლად, რომ შიავი შიავიკვლების შეწყვეთით-მწიკნება მხატვრულ-საეტიკური ხასე, რაც წინაპრობაა მუსიკალური ეფექტის მისაღწევად.

არანაკვლები ფუნქცია აქვს არა ტექსტის ამ მინაკვითი რიტმის შესაქმნელად „წინათა თეროფრასაჲ“ – „შეუყვის და განიხილდის, განიხილდის... დინახისის, მიუტევენიხ... მიმართის“, ასეთი დინახიკვლი თხრობა მკითხველის ყურადღებას აბსაიცი და განაკვლის, რომ შეიღობნის განმსაღიფრებლის რაღი და მნიშვნელობა.

წარმოების უმნიშვნელოვანესი ეპისოდია კერძო შემუშავების სტეგა

„აჲ ვითარცა წინამძღოფა თუღდისა იყო, დასივლით სერნი და ქარნი შეიარჩნეს და მახსენეს ქუხილია შიავი ხასარღილია და აინდა დრუბული მოსწრაჲ, ნისან-სამწიწელი, და შიოლი ნიავმან მისი დასივლისამან სული ვერკული სიმწარისა და სიმრავლისა, მაშინ იფრტოფა ფოველი კეპი სოფლად და ქალაქად და ეცა მათ დრო, რა თა შეიჭრნენ კაცნი სოფლად და შეეს მოაწა რახსესია იგი დრუბული და შიოლი სტეგა ღაბრისა სწორი მას აფიფლხა ოფენ და დაღეწა კერანი იფრა და დაიწევა და დააწედიფრა, და დაარღენა ზღუდენი იგი ქარმან ხასტიკმან და შიავარა იგი კვდესა, რომელსა-იგი თქვენიცა შედევლით არე არე“ (I კვ 121).

შსე და ეხერტეული ტონი, რომელიც მოღიონად მსგავდებს ამ პასაჲს, მკითხველსა თუ მწიკნელს აბსაიცი კონსერუი ძერხისათვის, დივი მახსებათის მოვლენისათვის.

დაბაბულიმხატვრული ხასეები, რომლებიც კერძო შემუშავების სტეგაშია მოხმობილი, მსწიწელშიკ სათბადაე განწელების ქწინან, სიტყვითა კონსერანტური შესაღეველობა ვიანსმება მოვლენის ხასიოს, ანუ, შერწეულ სიტყვითაჲთ იქმნება თავისებური რიტმი. ეს უკანასკნელი კი მოსაღოფენელი იფრტოფა და სტეგეის ასოციაციას უნდა იწევედეს.

„აჲ დაღეწა კერანი იგი და დაიწევა და დააწედიფრა და დაარღენა ზღუდენი იგი ქარმან ხასტიკმან და შიავარა იგი კვდესა“ – ამ ეპისოდში შესისწერელა მოსიღევება ოწყვის თხრობის რიტმის დაბაბეს, წინადადებაში თინსოფანო ასეთი თაქოფრა პრის რთობსაჲ კო ვეჯეულეებისებს.

ღირსიკვლ ეპისოდია შორის გამოჩნულ ხასიოს ატარებენ ხელეწი, რომელთაც მდიდარი რიტმულ-ინტონაციური დწარადობა ახლავთ.

ფაქტის დინახისითა გამოჩნეული ნინოს სიღვა, რომლის ხაღეკისა ხასწმსა მოქმედებენ კო არის შესაბამედი:

„ მოვლიან ფრინველნი ცისანი, მოვლიან მფრანკესა, დინახისიან და მოვლიან ხასწილესა მის, და პაბილესა მის მოსიღევებთან, და ეწე“

ვიღსა მას ჰოვლიან, და მოწყედ წემდამი და-
დადებედ რეცა წემი არს სამოსხმ იფი გარე
მოზადგაიან ედავილით და ხმოზად წემდა მომართ
მრავალფერად" (1, გვ. 123).

ხილვაში წამყვანი ადგილი უკავია მუხიკა-
დურ-პოეტურ-თხრობით ტონს, რაც შინაშენებს
ხილვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობასე და
მეტრიკურ არსზე.

მოთავრი ფაქტორი, რაც ამ ხილვაში რიტმულ
გარემოს ქმნის, არის შემასმენელთა ხშირი გამე-
ორება. ეს სურათს ხიცხადეს მატებს და თანაც
აქცენტო ძირითადად მოქმედებასე გადააქვს.
ხილვაში იკვეთება დინამიკური მახეული, რაც
ხილვას ბუნებრივ ხასიათს ანიჭებს და პარმონი-
ულ რეალობასე ქმნის.

"ჩინოს ცხოვრებაში" პოეტური ექსპრესიითა
და მორთულვარე რიტმით განუმეორებელი ხილ-
ვა, რომელიც ხილვანას თხრობაშია შეტანილი:

„ და ასე ესერა ცაჲ ქუხდა, და ქვეყანა
იძრეოდა, შინაი კერთებოდეს, ბორცუნი იმღერდეს,
ხლეი დეა, წყალნი აღმართ დოოდეს, საქო-
რთა იფლტოდა, და სუენ ყოველთა ზარი შებრ-
წუნებისა დიფუცა" (2, გვ. 327).

აღმაღალი ინტონაციით წარმოთქმულ რიტმი-
ვად მოქმედებულ სინტაქსებს დაახველებს
შენელებულ რიტმულ რეცისტრში დიფუციანლი
ფრაზა: „და სუენ ყოველთა ზარი შებრწუნებისა
დიფუცა“.

საბატრუსთა ფხადმუნთა დამოქმედების ხი-
შირე „მოქცევა ქართლისას“ სატბრდულ რე-
დაქციაში (ხელ 27-ჯერ). შეუნიშნავთ, რომ
შეხადლიათ ითი ასეთი ხშირი მოხმობა ტექსტის
მელოდიურ და რიტმულ მხარესაც ვსახაზრე-
ბოდეს. ჩიგ:

„შაშინ შეუტრებს შეფენით ქვეყანისანი და
მოთავარი (2, გვ. 327)

შეადარეთ ფხ. 2.2:

„ამქვენიური შეფენი ამხედრებულანი და
შეოქმულანი წარჩიხებულნი უფდის წინაღმდეგ.“

სატბრდის კრებულისეული „მოქცევა ქართ-
ლისას“ თოხმეტ თეადაი დიფოფილი, რაშიც
შევიკილია კომპოზიკური რიტმულობის ნიშნები
დაინახათ. ნაწარმოების ტექსტი გადმოცემულია
ხაღომე უჯარმელის, პურია დედაკაცის ხიღონიას,
აბთიარ მღვდლის, იაკობისა და მორიანის
წიგნებით.

აქედან I და II თავებს არაბთარი დახათაურე-
ბა არა აქუს და არც მათი მისხრობელია მოთ-
თებელი. III თავიდან უკვე იწყება
„ცხოვრება წიგნისა ჩინოსი“,

რასეც მისი სათავური წიგე-
თოთებს, ამ თავის არ ახადეს დაზუსტება, თუ ვინ
აღწერა. IV თავის აქვს შინაშენება, რომ ის აღწერა
ხაღომე უჯარმელმა („აღწერილი მისივე ხაღომე
უჯარმელისა“), ხაღომე უჯარმელისა აღწერა V
თავისივც - „მოწერა წიგნისა ჩინოსი ხეცხეთად“.

VI თავი აღწერა პურია დედაკაცმა - „რომელ
აღწერა დედაკაცისნ პურიაჩინ, ხაჩხეთის ხიღონი,
ახელმანი აბთიარ მღვდლისაჩინ“.

VII თავის სათავური კი საბატრუსთა სურა-
თია, ესაა - „თქმული ხიღონიასევე დედაკაცისას“,
იბადება კოხედა, რაში დასტორდა „მოქცევის“
კომპოზიკურად შემკერდის ამ თავის ცალკე
გამოყოფა, რაცა მოქმული იყეფა, ვინც წინა - VI
- შინაკეთში? - ხაღომე მოქმული თავის შინა-
არსსე მითითებელი სათავური ხაჭოთად არ
არსებობს. სწორედ მტკავის ეთორება VIII
(„სატბრდული მისივე“) და X („სატბრდული მისივე“)
თავებშიც.

შემაღინიშნული ჩამო თავის (VII, VIII, X)
ცალკე გამოყოფა შინაარსობრივ საყრდევლსა
მოკლებული. ვუიქრბით, უწინშე მოქმედს გარ-
კვეული შემოთბა უნდა ნიგეარებთინა ნაწარმოებში
ერთეფერი გარეგანი რიტმის გამოსაკეთვად, რაც
თსხელებს შემაღინიშნული ხასით დიფოფა-
დინაწვერებაში გამოსატევა.

ყოველივე იმის გათვალისწინებით, რაც ხეში
ითქა, დოფიკურად შეგანია „მოქცევა ქართ-
ლისას“ სატბრდულ რედაქციას რიტმული პრო-
ზის ნიშეში უქწადით. პროზად რიტმის კლ-
ევა დღე ხდელთობ მრავალი ხადიფი ხაკოხის
გადაწვერბითინა დაკეთებრებული, თუ ამოხაფელ
ულტბრტად ხიღონის რიტმულობას მიფინეფი და
ურბადებბას შეთქვეფი გარკვეულ პახეთა
მუხიკაილობასა და ფხადმუნთა დამოქმედს, შაშინ
ხიფუტვლი გვეწმება ვიმხეჯეთით, რომ „მოქცევა
ქართლისას“ ნახვერად პოეტური ნაწარმოებისა და
მთლიანობაში მისი საბატრუსთა წესობა ვეინეფებს
ქველი ქართული რიტმული პროზის პირველსა-
ეს.

ლიტერატურა:

1. ი. ა. აბუჯაძე, ქველი ქართული პრერლობის
ქვეყნის, I, 1963 წ.
2. სატბრდის კრებული, ა. კოტანიშვილისა და პრ-
კოტანიშვილის გამოცემა, თბ. 1979 წ.
3. Б. Н. Жаруцкий, Теория стиха, М. 1975.
4. Е. И. Ловгин, о форме греческих песнопений, Санкт-
Петербург, 1861.
5. А. Олосинский, Ритм и метр восточнославянской поэзии,
Труды Киевского университета, издательство, том - X-XII, 1972.
6. Ритм, пространство и время в литературе и искусстве,
Л. 1974.

სმ ბოლო დროს მასმედიის ენას ისეთი შეცდომები მოეპოვება, წინათ რომ ძალზე იშვიათად ან სრულიად არ გვხვდებოდა. რამდენიმე მათგანზე გვინდა შევაჩეროთ მკითხველის ყურადღება.

1. ხშირია ერთ-ერთისა და ერთადერთის ერთმანეთად აღრევის შემთხვევები. ოცე-ოცდაათი წლის წინ ასეთი შეცდომები მხოლოდ უბირ, წიგნთან შეტვისმეტად შერეულად მყოფ ადამიანებს მოხდებოდათ. ახლა კი რადიო-ტელევიზიით წამღაურქუმი გათავისუფლები მსგავსი ფრაზებს: „თუ ომოდებათიანი წლები თბილისის ერთადერთი მწვერუბელი იყო“ (ლაპარაკია თბილისელ დამაზნანზე). რა თქმა უნდა, ამ ფრაზის ავტორის იმის თქმა რიდი სურდა, თბილისში იმ დროს მის შვეტი დამაზნი ქალი არ დათავრებოდათ, მაგრამ ასე კი გაიმორჯოდა.

ანდა: „ჩვენ შევხვდით ამ უკუყვის ერთადერთ წვერს და მისგან ინტერვიუ აღვიღეთ, რომელსაც ახლა შემოთავაზებთ“ (ხაუბარია მუსიკოსთა უკუხუცე).

ორივე ამ წინადადებაში ერთადერთის ნაცვლად ერთ-ერთი უნდა იყოს.

მომდევნო მაგალითში კი პირიქით — ერთ-ერთი ზის ერთადერთის ადგილას:

„ერთ-ერთი ხორთუღუც რაც ზენი გვაქვს, ტრანსპორტის პრობლემა, სხვა ყველაფერი მოვაგებოთ.“

გნახით, როგორ არის ეს სიტყვები განმარტებული ლექსიკონში:

„ერთადერთი — მხოლოდ ერთი, მარტო ერთი.“
„ერთ-ერთი — ორიდან ერთი, ბევრიდან ერთი რომელიმე ერთი მოკვალადაგანი.“

ერთადერთისა და ერთ-ერთის აღრევა იმიტომ ხდება, რომ მსგავსი ელვრადობისანი არიან (ასეთ სიტყვებს პარონიმები ეწოდება). მაგრამ სიხოისაც სიტყვა ხაშუშო იბრალია, ამგვარი რამ არ უნდა ემართებოდეს. საერთოდ, წიგნის ქართულს არახოდეს მოეუა ასეთი შეცდომა.

2. შეიძლება თქვას ორივე, სამოიდუ, ოთხოდუ, ათოდუ — მაგრამ არავითარ შემთხვევაში — ერთოდუ. არადა, მოისმენთ ხოლმე ერთოდუ იყის წინ, ერთოდუ წლის წინ.

ორივე მკითხველის ნიშნაც, ათოდუ — და

ახლოებით ამს, რაოდენობით ათთან მიახლოებულს, ათზე ცოტა მეტს ან ცოტა ნაკლებს. ერთოდუ იმიტომ არ შეიძლება, რომ დაახლოებით ერთი უახრობაა.

3. წამღაურქუმი გათავისუფლები და წიკითხავთ ამგვარ რამეს: „ამ ადამიანისგან დიდი ენერგეტიკა მომდინარეობს“. „მსახიობების თამაშში დიდი ენერგეტიკა იტმინობოდა.“

ენერგეტიკის ნაცვლად ორივე ფრაზაში უნდა იყოს ენერჯია.

ენერჯია და ენერგეტიკა სხვადასხვა რამეა. ენერჯია ასეა განმარტებული: „უცხო სიტყვათა ლექსიკონში“ მოქმედების უნარი, მხნეობა, ძალა, მადლ-ღონე, რომელიც საჭიროა დასახული მიზნების მისაღწევისთვის.“

ყოველწინაობილი და ობიექტივი კრიტიკა ავტორს ყოველთვის ჩაუთქვს, ბგრამ ხელის მხრე, დამოუხმნებოთ. ზეთა.

366

ნის მსიაღწეოდ.“ ენერგეტიკა კი იმავე ლექსიკონის მიხედვით არის „სახალხო მუერწნობის დარგი, რომელიც აერთიანებს ბუნებრივ ენერჯიის მიღებისა და გარდაქმნის ხერხებს ტექნიკის დარგი, რომელსაც საქმე აქვს სხვადასხვა სახის ენერჯიის წარმოებასთან, გარდაქმნასთან, გადაცემასა და მოხმარებასთან.“

ცხადია, ადამიანისგან სახალხო მუერწნობის დარგი არ ტექნიკის დარგი არ შეიძლება მომდინარეობდეს.

4. სკოლის სახელმძღვანელოში კითხულობთ: „თუ წინადადების წვერად წარმოგვიდგება არც ერთი, ვერც ერთი, არავითარი, ვერაერთარი, მაშინ... მხოლოდ ორმაგი უარყოფა არის შესაძლებელი: არც ერთი არ მოხვედრია.“ „მათთან არავითარი კავშირი არა მაქვს.“ „ვერეერთარი ძალა ვერ შეაკავეს“ (როსხა გაბეჭავა, ზურაბ ჭუმბურიძე, ქართული ენა, XI კლასის სახელმძღვანელო, თბილისი, 1999 წ., გვ. 64).

ასე იყო აქამდეც, ეს წესი განუხრევლად მოქმედებდა ზენის ენაში. ახლა კი ძალიან ხშირად გათავისუფლები და წიკითხავთ: არც ერთი მოხვედრია, მათთან არავითარი კავშირი მაქვს, ვერაერთარი ძალა შეაკავეს.

ამით სურთ, მოთქისდა უადგილო ორმაგი უარყოფა აიცილონ

თავიდან, მაგრამ ენაში მათემატიკური დოგმა არ მოქმედებს, ენობრივ მოვლენებში ორმაგი უარყოფა აუცილებლად დადებით შინაარსს არ იძლევა (ამას სხვა ენათა მონაცემებიც ადასტურებს), არც ერთი მოვიდა დოგმატური კი არის, მაგრამ ენობრივი თავისუფლებისთვის სიმბინჯვა. ერთი უარყოფა - მარტო სახელის უარყოფა - აქ არ კმარა, თუ ხმნასაც არ დაეურთეთ უარყოფითი ნაწილაკი, ფრაზა დადებითი შინაარსის გამოხატველ წინადადებას ემსგავსება. თუ ვიტყვით - ვერავინათ ძალა შეაკავებს, ისე გამოიღის თითქოს შეკავებაზე დალარაკი და არა ვერ შეკავებაზე. თუკი ეურნალისტი ამას ვერ გრინობს, მაშინ მას მდებარედ აურწმევი პროფესია.

5. ძალზე გახშირდა სიტყვის გამოტოვება ორსიტყვიან გამოთქმებში - თავი გაართვა, ხელი შეუშალა, თავი გაანება, მხარი დაუჭირა და მისთ. ტელევიზიით და რადიოთი ხშირად მოისმენთ ასეთ ფრაზებს: მან ამ საქმეს ვერ

შეძლო ერთ ის ცხოველყოფილი
ნერო, რომელიც ყველაფერს ზრდის და
გაცხადებს. შეძლო ერთ მონაცემი
(როგორც ცალკეული პირი, ისე ერთი)
პირში მომზობილი ანთროპოლოგი იღუბს.

36

გაართვა (თავს აღარ ამბობენ), მისმა მოულოდნელმა ავადმყოფობამ ძალიან შეკუთნა (ხელს აღარ ამბობენ), თამბაქოს ორი წელა გაანება (თავს აღარ ამბობენ), ჩვენ ყველამ მას დაუჭირეთ (მხარს აღარ ამბობენ) და ა. შ. და ა. შ. ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქოს ახლად ნასწავლ უცხო ენაზე მეტყველებენ, რომლის იდიომები და ფრაზოლოგიებიც ვერ კარგად არა აქვთ ათვისებული.

6. ახლა ასეთ წინადადებას დავაკვირდეთ: ორი დღის შემდეგ ისინი თუღაემი შესვდნენ უმეტესობა ასე ამბობს და წერს, არადა აზრი დაუსრულებელია, არ ჩანს, შესვდნენ ერთმანეთს თუ შესვდნენ მას/მათ. გულისხმობენ, რომ ერთმანეთს შესვდნენ, მაგრამ ამ აზრის გამოსახატავად სიტყვა ერთმანეთს აუცილებლად უნდა წარმოითქვას და დაიწეროს. რუსულში ამ შემთხვევაში ხმის ფორმები განსხვავებულია: - შესვდნენ ერთმანეთს (მარტო შესვდნენ არ იკმარება) - შესვდნენ (მას/მათ).

7. საიტყვლის ზუსტად გადმოსაცემად დიდი მნიშვნელობა აქვს სიტყვათა სწორი თანმიმდევრობით და

დაგებას. ამ მხრივაც ძალიან სეოდავენ ტელე და რადიო ეურნალისტები. ზემოთ უკვე ვთქვით, რომ ენაში მათემატიკური დოგმატური არ მოქმედებს, ამიტომ აქ შესაძლებელია გადაინაცლებოთ უამო იცლებო.

ერთ სატელევიზიო არხზე სენსაციური მასალა ანონსირებისას ასე დაასათაურეს: პრესტორიული ცხოველის ჩონჩხი ნაპოვნია. სინამდვილეში სიტყვათა ამგვარი წყობა იყო საჭირო: ნაპოვნია პრესტორიული ცხოველის ჩონჩხი. ერთი და იმავე, მაგრამ სხვადასხვაგვარად დალაგებული სიტყვებისგან შედგენილი ეს ფრაზები განსხვავებულ აზრებს გამოხატავენ. პრესტორიული ცხოველის ჩონჩხი ნაპოვნია იმას ნიშნავს, რომ ამ ჩონჩხს ექებდნენ და ბოლოს და ბოლოს, როგორც იქნა, იპოვეს კიდევ. ხოლო ნაპოვნია პრესტორიული ცხოველის ჩონჩხი გვაუწყებს, რომ ჩონჩხი შემთხვევით უპოვიათ (ასეც იყო). ენაში ინფორმაცია მარტო სიტყვებით კი არა, სიტყვათა თანმიმდევრობითაც, სიტყვათა დალაგების წესითაც გადაიცემა.

ერთი ანონსი სხვა არხზე ამგვარად ეკვრდა: აფეთქების შედეგად სხეულის დაზიანება რეპორტიორმა მიიღო. ეს გახლავთ პასუხი შეკითხვაზე: ვინ მიიღო აფეთქების შედეგად სხეულის დაზიანება? ასეთი შეკითხვა კი სეუფტის ატორებისთვის არცის დაუსვამს. ამიტომ ანონსისთვის მომხადებულ ფრაზაში სიტყვები ასე უნდა დალაგებულიყო: რეპორტიორმა აფეთქების შედეგად სხეულის დაზიანება მიიღო ან აფეთქების შედეგად რეპორტიორმა სხეულის დაზიანება მიიღო.

ეს ყოველივე პრაქტიკული სტილისტიკის ხაკითხებია, ხოლო პრაქტიკული სტილისტიკა შესწავლას ემყარება - ამისთვის განსაკუთრებული ტალანტი ან განსაკუთრებული ენობრივი აღღო არ არის საჭირო.

რამ უნდა აიძულოს თავისუფალ ხაზოგადობაში ადამიანი, მეტყველებობა და წერის კულტურა აიმაღლოს? მხოლოდ და მხოლოდ იმის შეგნებამ რომ სწორმეტყველება სახარებელია. ვინც სწორად მეტყველებს, ის ხშირად აღწევს დასახულ მიხსნებს, კარგად მეტყველი კარგად აგებებს თავის პრობლემებს. ისიც გახატავს დასწრებელია, რომ მეტყველება საუკეთესოდ წარმოაქვს ადამიანის განათლებას დასწრს. ხე-ერთოდ, მას სულიერ ავლადიდებას. ანა ულ-მოხელი მსაუღლია, მის განაყნს ვერ გავმძნო ვით, თუკი მას უღაურად მოუგებრობით" (თვანეს ბეჭერი).

გამოიღვიძა ჩვენმა ერთგულმა სულმა, ერთგულმა თვითმგებამ. ჩვენი წინაპრებისთვის მარად სალოცავი, მაგრამ შემდეგ ჩვენგანვე უარყოფილი და უღებოდ დავინყებელი, მამული, ენა, საწმენიება გავისხენეთ და გულში სამუდამოდ ჩავიმარხეთ.

. დავინყეთ შიშობიურ ენაზე ბრუნვა, გულმოღვინებით ფადილობით ნაქვეული ჯდრის აღმართვას.

შიშმა და რთული თავისუფალი, დამოუკიდებელი საქართველოს გზა იქნებ იაკობ გოგებაშვილისთვის მოგვემინა: „ყოველი ჯგუფი ადამიანებისა მხოლოდ მაშინ დაიმსახურებს პატივისცემას და გავლენას, როდესაც ღირსეულად, დარბაისლურად იყავს თავის საზოგადო ინტერესებსა...“ იქნებ დიდთა წინაპართა „მოქნილი პოლიტიკა“ გავგეხსენებინა, რასაც ასე მოხერხებულად იყენებდნენ მექორეების ჯამს?

საერთო საქმეს ერთად ამოუდგეთ მხარში. ქვამარიალად, მხოლოდ საქმისადმი ერთგულებს, პატიოსანი და მუყათი შრომა შექმნის დამოუკიდებელი საქართველოს იმედიან საყრდენს.

„მამული, ენა საწმენიება“ – ჩვენი ხსენა მათ დაყვას და შენარჩუნებამია!..

ბურჯი ეროვნებისა

2005

	ნივარი					თვარვალი				მარტი			
ორ	3	10	17	24	31	7	14	21	28	7	14	21	28
სამ	4	11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	29
ოთხ	5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30
ხუთ	6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	31
პარ	7	14	21	28	4	11	18	25	4	11	18	25	
შაბ	1	8	15	22	29	5	12	19	26	5	12	19	26
კვ	2	9	16	23	30	6	13	20	27	6	13	20	27

	აპრილი					მაისი				ივნისი			
ორ	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27
სამ	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28
ოთხ	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29
ხუთ	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30
პარ	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24
შაბ	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25
კვ	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26

	ივლისი					აგვისტო				სექტემბერი				
ორ	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	
სამ	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	
ოთხ	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	
ხუთ	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	
პარ	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30
შაბ	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	
კვ	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	

	ოქტომბერი					ნოემბერი				დეკემბერი				
ორ	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	
სამ	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	
ოთხ	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	
ხუთ	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	
პარ	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	
შაბ	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31
კვ	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	